

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio Practica ...

De Conversatione Apostolica A Curatoribus Animarum piè & fructosè
instituenda - Complectens vatos & solidos modos juvandi & consolandi
diversorum Statuum Personas afflictas, præcipuè ægras & captivas

Lohner, Tobias

Dilingae, 1677

Cap. II. De Instruktionem Apostolicam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48248)

do. Certè Theophrastus apud Laërtium, effreni potius equo, quam verbo in composito fidendum dicebat, eò quòd plùs periculi ab hoc, quam illo immineret. Etsi igitur in omnibus verbis hanc considerationem adhibere debeat Operarius, specialiter tamen in duobus cavendis sermonibus singularem industriam & cautelam usurpare debet, nimirum 1. ne, ut Ecclesiasticus c. 10. monet, in cogitatione sua (& multò magis verbo) Regi detrahat, & in secreto cubiculi sui non maledicat diviti, quia & aves portabunt vocem, &, qui habet pennas, annuntiabit sententiam. Id quod clariùs S. Gregorius Nazianz. orat. 53. n. 10. sequentibus verbis ostendit: *Convenit, nullum molestum verbum in Principes & Proceres proicere. Periculum est enim, ne id etiam, quod occultè remotis arbitris dictum fuerit, in lucem fortè veniat. Etenim Soli & Regi magno nuncii celeres & pennati omnia perferunt. Uti jam olim Juvenalis Sat. 9. agnovit, dum cecinit:*

Secretum divitis ullum

Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur,

Et canis, & postes, & marmora.

Omnis enim Sermo ad forensam famam à domesticis manat Auditoribus, ut Cicero in epist. de petit. Consul. ait. 2. Ut secretum nullum revelet, sed semper saluberrimi moniti à Salomone Prov. 24. dati sit memor: *Secretum extraneo ne reveles, ne fortè insultet tibi, cum audierit, & exprobare non tesser.* Certè hìc vel maximè ante oculos haberi debet commune axioma: *Nulli committe secretum, quod prodi non cupis.* Id quod pius Author damno suo se expertum fatetur l. 3. de invit. c. 45. & utinam ad cautelam maiorem, ait, & non ad insipientiam mihi (& multorum aliorum) *Cautus esto (ait quidam) cautus esto, serva apud te, quod dico. Et dum ego sileo, & absconditum credo, nec ille silere potest, quod silendum petijt, sed statim prodit & me, & se, & abit. O quàm bonum ergo, & pacificum de aliis silere, nec indifferenter omnia credere, neque de facili ulterius effari, paucis seipsum revelare.*

CAPUT II.

DE INSTRUCTIONE APOSTOLICA.

Hæc Instructio eò potissimum tendit, ut Homines in doctrinis ad Christianam fidem pertinentibus rectè, solidè, que

que instituantur. Quia verò duplicis generis Personæ reperiuntur, quæ ejusmodi Instructione indigent, nempe Infideles, id est, ij, quibus lumen veræ Fidei necdum illuxit; & Fideles, qui veram & Orthodoxam quidem fidem profitentur, sed in iis, quæ ad vocationem suam ritè adimplendam pertinent, adhuc cæcutiunt, ideo ut utrique huic Personarum generi opportunè succurrere possit Operarius, salutaria ipsi habeant capite præcepta, monitaque suggerentur, ita ut prius, quæ circa Hæreticos (cum his enim hoc tempore potissimum est Operariis negotium) postea, quid circa Catholicos variis statibus instruendos, & perficiendos sit observandum, explicetur; nam, ut S. Maria Magdalena de Pazzis dicere solebat, non satis est desiderare salutem & virtutem animæ alius, sed etiam curandum est, ut habeant merita multa, & ut fiant a DEUS per participationem.

§. I.

Quid circa Hæreticorum Instructionem sit observandum.

I. **N**on est hic animus ostendere, quâ ratione pertinaces Zelosi, aut Frigidi Hæretici sive per disputationes, concionesque publicas; sive per privatas colloquutiones errore suo abducendi, atque ad veram Catholicam fidem revocandi sint; hoc enim ad Controversistas ex instituto spectat; sed illud hoc loco unicè propositum est, ut discat Operarius, quâ ratione vel nutantes in sua Hæresi Hæreticos pervare, vel, ubi manus dederint, atque Catholicam fidem amplecti decreverint, instruere debeat.

II. Primò itaque, si quem nactus est in sua hæresi vacillantem, sequentes circa eum industrias observet à Zelosis illi Germaniæ Apostolo P. Petro Fabro, ut in 1. p. hist. Sec. l. 4. n. 92. videre est, aliisq; Operariis præscriptas, utiliternèque usurpatas. 1. Ante omnia sinceram ad illos charitatem ostendat, depulsis ex animo universis cogitationibus, quæ quomodolibet illorū apud ipsum existimationē minueri possunt. 2. Eorum vicissim benevolentiam sic conciliare studeat, ut vicissim ipsum ament, benèque de ipso sentiant. Quod obtinebit, si comiter eos alloquatur: si in familiaribus sermonibus de iis duntaxat rebus agat, de quibus inter utroque

convenit, omni altercatione sublata : si abstineat ab omni
convitio & verbo contumelioso, neque illum facile vocet
Hæreticum, sed Augustanæ Confessionis, aut putatum Evan-
gelicum : si aliquibus misericordiæ & charitatis operibus,
maximè quibus juncta sit humilitas, subveniat : si pro ratio-
ne status debito eum honore prosequatur : si de ipso, & illius
affectis, quantum ratio permittit, honorificè loquatur.
3. Omni studio conetur, ut eum à vitiis avocet ; sic enim
sponte sua ipsos etiam errores tandem deponet, uti sat crebrâ
experientiâ compertum est ; cum verè in ejusmodi Homini-
bus prius plerumque rectè agendi pietas, quàm recta fides
extinguatur. 4. Cum ejusmodi Personæ plerumque in uno
vel altero scopulo adhuc hæreant, diligenter indagandū est, in
quo fidei nostræ articulo credendo adhuc difficultatem vel
repugnantiam sentiant, & quibus rationibus ad talem articu-
lum negandum persuadeantur, & tunc omni studio laboran-
dum erit, ut talis persuasio ipsis eripiatur, quod duplici mo-
do fieri potest, nempe vel in genere ostendendo, quàm multi
sanctissimi ac sapientissimi, doctissimi que viri talem articu-
lum non modò firmissimè crediderint, docuerintque, sed
etiam proprio sanguine per gravissima tormenta effuso con-
firmarint, imò & ipse DEUS non rarò manifestis miraculis
approbavit. Quàm multi item, qui olim eidem errori perti-
nacissimè adhererant, nunc cælitus illustrati, eundem cum
magno suo solatio detestati, & Catholicam Religionem sint
amplexi, & etiamnum constantissimè profiteantur. Vel in
particulari demonstrando, quàm vanæ, futilésque sint tales
rationes, quibus in talem errorem à suis Doctoribus fuerunt
inducti, ut ex unius talis erroris cogniti absurditate collige-
re meritò debeant, quid circa alios ipsorum errores sit sen-
tiendum. 5. Non parùm etiam proderit ad eosdem ab er-
rore suo, hæresique abducendos, si interdum unum vel alte-
rum (nec enim multis argumentis eosdem onerari aut obrui
cum tædio expedit) motivum credibilitatis à Doctoribus
pro nostræ Fidei confirmatione afferri solitis proponat, qua-
lia exempli gratia esse possunt conformitas, sanctitas, & uni-
versalitas Catholicæ doctrinæ, ac maximè, quòd illa etiam-
num miraculis velut proprio DEI sigillo confirmetur. Unde
his, qui instruendus est, paulò capacioris sit ingenii, pote-
runt

runt illi hæc motiva hoc vel simili syllogismo proponi: Illi fides meritò præferenda est, quæ ad ultimum finem certius rectius ducit (nam ideo nobis datur hoc lumen, ut per illam viam ad DEVM, qui est suprema nostra felicitas ac beatitudo cognoscendum & amandum cognoscamus) & quæ efficaciora habet media ad sui dilatationem (nam DEVS juxta S. Pauli 1. Tim. 2. testimonium, vult omnes homines salvos fieri ad agnitionem veritatis venire) & conservationem (nam enim vult accendi duntaxat, sed etiam conservari hoc lumen DEVS in sua Ecclesia) habet; atqui hæc tria in nostra fide unicè reperiuntur; utpote quæ sola suggerit tot media ad DEVM non tantùm simpliciter, sed perfectissimè etiam cognoscendum & amandum (uti in tot Religiosis, aliisque perfectionem amoris singulari studio connitentibus Perfectiorum videre est) quæque sola adhuc miraculis tanquam efficacissimo, semperque à Christo, Apostolis, aliisque Doctoribus prima fidei prædicatione usitato medio floret; & sola pro conservatione Romanum Pontificem S. Petri Successorem pro ob promissam Spiritus Sancti assistentiam, infallibilem controversiarum exorientium Judicem habet. 6. Nonnunquam etiam poterunt directè ea proponi, quæ hæresin illam, quæ cum quo agitur, proficitur, vel absurdam, vel rationi pariter consentaneam esse ostendunt; qualia sunt v. g. quòd Auctores illius plerumque Homines flagitiosissimi fuerint, atque adeò credibile non sit, DEVM illis tanquam instrumento propagandam fidem tam sanctam uti voluisse: quòd per eandem hæresin bona opera velut inutilia contemnantur, sicque stimulus ad vitam sanctè, atque honestè traducendam tollitur, è contrario verò janua ad omnem morum licentiam turpitudinèque referretur: quòd in eadem secta nullum verum Sacrificium admittatur, cum tamen constet, quantopere DEVS tam in lege Naturæ, quàm scripta sollicitus fuerit, ut per Sacrificia debito modo coleretur; quis ergo credat, esse in sola lege gratiæ longè perfectiore per Sacrificia, quæ sunt potissimum Religionis exercitium, coli non voluisse? Interdum si doctior, magisque in sua hæresi radicans videtur, ab ipso exigì potest, ut per aliquam elegantiam illationis probet suam hæresin, quæ illatione non eodem modo uti queant illi ipsi, quos ipse ob falsam fidem damnatos rejicit; ut

si probet v.g. se habere veram fidem, eò quòd habeat verbum DEI, eidem demonstrari debet, hoc ipso argumento etiam alios ab ipso rejectos & damnatos suam hæresin probare. 8.

Quia ex una parte, ut dictum est, non expedit eos una vice multis argumentis aut doctrinis obrui; ex altera verò parte etiam non statim omnia capiantur, consultum videtur, ut, si quidem legere sciat is, cum quo agitur, libellus ei quidam breviter & solidè nostras doctrinas proponens & probans offeratur, qualis esse potest Clypeus Fidei, Catholica Colloquia P. Christophori Pflaumeri, Examen Lutheranorum P. Jodoci Kedd, aliique ipsius tractatus, aliquot opuscula P. Laurentij Foreri, & ex parvis libellis germanicis *der Weegweiser / Morgenstern / Auszug auß der N. Schrift* (qui libellus valde succinctè & nervosè plerasque controversias proponit, ideòque valde utilis est pro ejusmodi Personis) *Wo stehts geschrieben?* & similes. 9. Assiduè per Orationem DEO commendetur; sic enim fortè perinde victas manus dabit, sicut olim Amalecitarum orante Moysè dederunt. 10. Etiam ipse ad Orationem frequentandam stimuletur; cum enim Fides sit donum DEI desursum descendens à Patre luminum, meritò à DEO per Orationem suppliciter peti, & impetrari debet.

III. Quòd si verò quis jam persuasus ad Catholicam fidem amplectendam veniat ad Operarium, ab eòque instrui peccat, cum eodem sequentes doctrinæ observandæ erunt. 1. Ostendat, se magnopere gaudere, & ex animo gratulari, quòd hæc ei gratia à DEO concessa sit, ut & veram Catholicam fidem, sine qua salvari nemo potest, amplecti, & in gremium sanctissimæ Matris Ecclesiæ recipi possit. 2. Cum jucundum plerumque cuivis sit, sua beneficia, favorèsque concessos narrare, quærat amicè ex eodem, quomodo ei hæc gratia obtigerit, & qua de causa fidem suam deserere, nostramque amplecti decreverit. 3. Si aliquod naturale motivum v. g. paupertatem, aut suorum persecutionem latere suspicetur, scdulo caveat, ne suam operam ipsi offerat, vel ad largam elemosinam impetrandam, vel ad munus aliquod aut occasionem se sustentandi obtinendum; constat quippe, quàm plurimas hac ratione fraudes non sine risu & sarcasmo Adversariorum contigisse. Potius ergo illi apertè dicat, se quidem

omnem ipsi operam polliceri in ijs, quæ ad instructionem
 Catholica Fide pertinent; de reliquo verò alimenta ipsi ad
 media deinceps se sustentandi suppeditare non posse; quamvis
 sperare ipsum jubeat, DEVM, qui Regnum DEI & justitiam
 quærentibus omnia necessaria se adjecturum promisit, & spe-
 rantes in se non deserit, etiam ipsum, si amplectendo Catho-
 licam fidem inter veros ipsius servos & amicos numerari me-
 ruerit, suo auxilio non defuturum. 3. Ubi, non obstant
 hâc denunciatione, firmiter in suo proposito persistit, in-
 struique petierit, ante omnia eum hortetur, ut negotium hoc
 in quo cardo salutis vertitur, crebrò ac sedulò per Oratio-
 nem DEO commendet, gratiàmque ac lumen ad doctrinam
 Catholicæ nostræ Fidei rectè apprehendendas impetrare co-
 netur. 4. Quando inchoare vult ipsam instructionem, ante
 omnia illi Catechismum parvum P. Petri Canisij, vel alium
 similem libellum doctrinas Catholicas succinctè contine-
 tem (si quidem legere scit) offerat, atque ut Orationem Do-
 minicam, & Salutationem Angelicam cum Symbolo Apo-
 stolorum discere studeat, hortetur. Sed & sacram Ceram
 quam de collo suspendat, & Rosarium eidem donet, simulque
 usum & fructum utriusque breviter ostendat. 5. Eundem
 Catechismum per partes eidem explicare studeat, ita tamen
 ut nunquam multas simul doctrinas eidem proponat, ne mul-
 tudine præceptorum obrutus tædium instructionis concipiat.
 In ipsis autem doctrinis explicandis hunc servet Ordinem, ut
 priùs ei ostendat ea, quæ necessitate medijs credenda sunt
 in quibus plerumque Catholici cum Hæreticis conveniunt,
 qualia v. g. sunt, quòd DEVS existat, & sit unus in natura
 trinus in Personis: quòd sit Judex & Remunerator bonorum
 & malorum: quòd Christus pro nobis natus, passus, & mor-
 tuus sit &c. Postea ad ea, quæ nos Catholici necessitate pro-
 cepti credere tenemur, & ab Adversariis plerumque negan-
 tur, progrediatur, qualia ferè sunt numerus Sacramentorum
 cultus Sanctorum, & imaginum, necessitas & fructus bono-
 rum operum, Purgatorij veritas, Sacramentalium, aliarumque
 rerum benedictarum utilitas &c. quem in finem etiam
 illi offerri potest imago aliqua, vel aliud quoddam
 donum benedictum. 6. Ut tantò meliùs apprehendat do-
 ctrinas explicatas, firmiùsque retineat, hortetur eundem

absque omni timore ac respectu, aut quærat, quod satis non percepit; aut proponat, quod ipsi contra propositam doctrinam obijciendum, & fortè necdum satis solutum videtur.

7. Ubi paulatim satis instructus videbitur, eundem de confessione & professione fidei faciendis admoneat. Ad ipsam quidem confessionem quod attinet, quia plerumque eam summo opere horrent, ejusdem difficultatem, quantum potest, extenuet, simulque modum facilem se per præcepta Decalogi & Ecclesiæ examinandi ostendat; imò seipsum varias quæstiones proponendo fidelem operam præstiturum promittat. Pro fidei verò Professione ipsi, si legere scit, Professionis formulam à Concilio Tridentino præscriptam prælegendam & considerandam offerat, horteturque, ut, si quid adhuc creditu difficile in ea invenerit, intrepidè proponat. Quòd si autem ipse legere nesciret, eandem ab Operario eidem prælegi expedit, ne sub ipsa Professione ob doctrinarum & articulorum ibi contentorum multitudinem, & varietatem turbetur.

8. Postquam lectà Professione, se ad illam faciendam paratum ostenderit, tempus eidem congruum & opportunum pro confessione ipsa facienda constituat, quæratque, an malit publicè in Ecclesia coram præsentibus, an verò privatim in aliquo Sacello coram aliquot testibus dictam Professionem facere; etsi enim tum ad publicam ædificationem, tum ad ipsius etiam instructi confirmationem majorem magis conducere videatur, ut eam publicè faciat, si tamen hoc illi difficile accidat, malitque eam in Secreto absque arbitris coram solo suo Instructore facere, omnino id ei concedendum videtur; & tum quidem, si legere novit, ipse coram aliquo Altari vel imagine eandem legere jubeatur; si verò legere nescit, Instructor ipse eam tardè & distinctè legere, & ubi ad verba juramenti pervenerit, eidem, ut binos digitos dextræ manus super verba Evangelij ponat, & verba illa: *Ego idem spondeo &c.* ipse quoque proferat, hortari debet. Quòd si verò publicè sub Sacro professionem facere vellet, tum instruendus erit, ut ante Communionem post recitatam à Ministro Confessionem, Celebrante ad latus Evangelij pariter genuflexo professionem suam recitet, vel ab alio recitatam audiat, & post illam Sacrosanctum Christi Corpus accipiat. Ubi tamen diligenter attendere debet Instructor, ut, si paulò

majori cum solemnitate ejusmodi Professionem instituerit, id magna cum consideratione faciat, & non nisi cum aliorum consilio, & bene explorata constantiâ profitentis; alioqui, si is cum fraude resiliat, tantò major oriatur Adversariorum risus & júbilus, quantò majori cum apparatu facta ipsa peracta est. 9. Facta professione, gratuletur illi beneficium à DEO acceptum, atque ad constantiam horreum eúmque in finem illi quotidianam Symboli Apostolici recitationem suadeat, aliâque media suggerat, & si videatur, etiam pium aliquod munusculum, maximè libellum prelatorum si quem habet, donet, aut, si pauper est, modicam eleemosynam largiatur. Quòd si etiam convivio ipsum excipere possit, aut certè, ut ab alio id fiat, efficere, non modicè ipsum benevolentia charitate devinciet; quoad hoc tamen ratio Personarum, & aliorum circumstantiarum habenda est, ne cuiquam scandalum offensio, aut gravamen oriatur. 10. Denique & ipse DEUS privatim pro hac Ovicula inventa gratias devotè persolvat, & etiam deinceps, ut DEVS gratiam perseverantiæ illi concedere dignetur, sedulò precetur.

§. II.

Quid circa Instructionem Catholicorum, & inprimis totius Communitatis, sit observandum.

I. **P**ER Communitatem hoc loco nihil aliud intelligitur quàm tota Incolarum in urbe aliqua vel Pago habitantium collectio; in qua proinde instruenda tantò majorem ceptum adhibere debet Operarius, quantò majorem fructum & solatium, imò & præmium à DEO sperare potest, si talis Communitatem bene constitutam, suòque muneri & vocationi satisficientem intueri liceat. Ut autem hanc Instructionem ritè peragere valeat, ante omnia illam S. Pauli ad Romanos c. 12. sententiam ob oculos habere debet: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alterius membra.* quod ipsum iterum in 1. Epist. ad Corinth. c. 12. confirmat dicens: *Etenim in uno Spiritu omnes in unum corpus baptizati sumus.* Ex hac enim similitudine facit

facile intelliget, quid potissimum circa Instructionem Communitatis observare debeat.

II. Et primò quidem, sicut ante omnia cavetur in corpore, ne illud maligni humores, & periculosi morbi occupent, & corrumpant; ita & in Communitate vel maximè cavendum est, ne gravia vitia, & noxiæ consuetudines in ea vigeant; hinc sedulò vigilandum est Operario Apostolico, ut, si quæ gliscant hæreticæ pravitates, blasphemandi, defraudandi, luxuriandi, helluandi &c. consuetudines, non solum efficaciter tollantur, sed etiam capita obstruantur, v. g. concubina respectu Luxuriosorum, usuræ respectu avarorum &c. tollantur.

III. Deinde sicut non minore cura satagitur, ut corpus per debita alimenta, aliâque ad sustentationem necessaria media in suo vigore & robore conservetur, & augeatur; ita Operarius quoque curare debet, ut ea exercitia pietatis & Religionis in Communitate vigeant, sine quibus non potest facile salva consistere, & à quibus omnis quodammodo illius benedictio, incolumitasque promanare debet, qualia sunt timor DEI cum filiali fiducia, orandi fervor ac studium, Juventutis recta institutio, & præcipuè Sacramentorum creber usus ac frequentatio; cum enim, ut sapienter S. Carolus Borromeus advertit, animus noster rerum sensibus subjectarum aspectu primùm moveatur; ex his autem ad eorum, quæ sensus effugiunt, supernaturaliâque dicuntur, considerationem, & amorem excitetur, ac traducatur, facile apparet, quanto opere curari debeat, ut commemoratus Sacramentorum usus in Republica Christiana vigeat.

IV. Sicut præterea in Corpore nihil ferè magis cavetur, quàm membrorum inter se unitorum dissociatio, eò quòd vel minima etiam luxatio sine gravissimo dolore accidere non soleat; ita in Communitate quoque vel maximè laborandum est, ut concordia & pax inter Cives vel Incolas vigeat, cum verè juxta commune proverbium concordia res parvæ crescant, discordia maximæ dilabantur.

V. Sicut in Corpore præ reliquis membris caput semper custoditur ac defenditur, utpote à quo tota reliquorum membrorum incolumitas dependet; ita & Operarius curare debet, ut sua semper Magistratui Authoritas, reverentia, & Civium

subjectio constet. Sed & ipse eundem reveretur pro viribus, ejusque sibi benevolentiam & amorem conciliare studeat. hoc enim benevolo omnia poterit efficere; habebit, qui eum defendat; pauciores erunt, qui oppugnent, vel impediunt, vigorque ab hoc tanquam à Capite in cætera membra derivabitur.

VI. Sicut ita Caput curandum ac protegendum est, ut tamen cætera etiam membra non negligantur; ita Operarius quoque sic Magistratus auctoritatem tueatur, ut reliquorum quoque membrorum Communitatis non exiguam curam se habere ostendat. Hinc sedulo allaboret, ut mutua inter Magistratum & Cives consensio ac amor vigeat; ut Magistratus subditos humaniter tractet, non nimis premat exactioibus aut oneribus gravet. Sed & ipse Operarius cum eisdem humaniter agat, amicè salutet, & subinde visitet, maximè si in aliqua gravi tribulatione constituti sunt.

§. III.

Quid circa Instructionem Senatorum & Judicum observandum sit.

I. Cùm ad incolumitatem Communitatis conservandam nihil æquè conducatur, ac Justitiæ studium ac vigor (nam, teste Salomone Prov. 14. *Justitia elevat Gentes, & Justitiâ firmatur solium*; & ut S. Augustinus l. 2. de civit. ait. *solâ Justitiâ Respublica sustentatur*) ideo omnem operam dare debet Operarius, ut Senatores & Judices velut Justitiæ Ministri officio suo probè satisfaciant; quem in finem pro Exemplari ipsis viginti quatuor Seniores, quos S. Joannes Apocalypsis c. 4. vidisse se scribit, ob oculos ponendi erunt; ut qui meritò ob apparatus ibi conspectum omnes ad verum Senatorem & Judicem requisitas dotes clarissimè repræsentare judicantur.

II. Primò itaque, sicut illi *Senes*, id est, moribus graves & multâ rerum experienciâ præditi erant, ut tantò facilius ex præteritis de præsentibus judicare possent; ita ut id ipsum in Senatoribus & Judicibus eligendis observetur, sindeat; notandum cum Roboam Juniorum consilia præferuntur, exitium Reipublicæ perinde ut ipsius regno accersatur. Verè enim

Plurarchus dixit, Reipublicæ salutem esse, cum senum consilia, & Juvenum arma obtinent.

III. Secundò sicut senes illi Apocalyptici vestimentis albis amicti erant; ita & senatores & Judices bonam conscientiam habere, & DEUM timere oportet; sic enim jam olim Josaphat 2. Paralip. 19. suos Senatores & Judices hortatus est dicens: *Videte, quid faciatis; non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini; & quodcunque iudicaveritis, in vos edundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite.* Certè nihil est in S. Scriptura, quod tam gravibus verbis corripiat, quàm iudicii corruptionem, sic enim loquitur Sap. 6. *Audite Reges, & intelligite, discite Judices sinuum terra. Præbetis aures vos, qui continetis multitudinem, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis Ministri regni illius, non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem DEI ambulastis. Horrendè & cito apparebit vobis Deus, quoniam iudicium durissimum his, qui præsumunt, fiet; exiguo enim misericordia conceditur, potentes autem potenter tormenta patientur.*

IV. Sicut Senes illi coronas aureas in capite habebant; ita Senatoribus quoque Judicibusque omni conatu evitandum est, ut libertatem auream, cujus symbolum corona est Regiam potestatem & independentiam significans, inviolatam retineant, atque adeò nec pollicitationibus & muneribus se à recto Justitiæ tramite abduci, atque terri patientur; uti jam pridem DEUS Exod. 23. prohibuit dicens: *Non accipies munera, quæ excæcant prudentes, & subvertunt verba Iustorum.* Certè Cassiodorus in epist. quadam ait, acceptationem munerum esse tineam regiminis, imò S. Gregorius in moral. Judæ Christum vendenti similes dicere ausus est; sic enim loquitur: *Quis non erubescat dicere, quid mihi dabis, ut tibi iustitiam vendam? nonne simile est, ac si dicatur: quid mihi vultis dare, ut abnegem Christum, officium perdam, & DEVM vendam?*

V. Sicut illi Seniores habebant ante se sedentem in throno, qui in dextra gerebat librum intus & foris scriptum, & septem signaculis signatum; ita Senatores quoque & Judices

causas & lites ad se delatas à subditis celeriter expedire, fideliterque annotare, & sic librum scriptum ante se habere debent; ex altera tamen parte, quæ secretum postulant, arcana secreta firma retinere, & sic clausum quoque & sigillis septem, nempe titulo Justitiæ, Fidelitatis, Prudentiæ, Religionis, Temperantiæ (quâ curiositatem & appetitum revelandi suppressant) Fortitudinis (quâ metum impellentem ad arcana revelanda superent) & charitatis (quâ commoda & incolumitatem Reipublicæ promovere tenentur) munitum; Certè Valerius Maximus optimum & tutissimum rerum administrandarum vinculum taciturnitatem putat esse. Hinc Curtius l. 4. de Peris ait: *Arcana Regum mira celant fide, non metus, non spes, non vitæ vocem, quâ prodantur occulta. Vetus disciplina Regum vitæ periculo silentium sanxerat. Nec rem magnam sustinere posse credunt ab eo, cui tacere grave sit.*

VI. Denique sicut Seniores illi in genua proclabunt, & coronas ad pedes DEI in throno sedentis possident, ita Senatores quoque, tum pro consiliis capiendis ad DEUM recurrere exemplo Salomonis, cap. 3. dicentis: *DEVS Patrum meorum, & Dominus misericordie, da mihi sedium tuarum assidricem sapientiam. Mittere lam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tue, ut mecum sit, & mecum laboret, ut sciam, quid acceptum sit apud te; tum in iisdem consiliis dandis non ad proprium commodum, sed ad honorè Dei respicere debent; hic enim est Scopus ultimus ad quem omnia referenda sunt, uti pius Author in Persona DEI sapienter indicavit, dum l. 3. c. 9. sic loquitur: *Fili, ego debeo esse finis tuus supremus & ultimus, si verè desideras esse beatus; ex hac intentione purificabitur affectus tuus sapiens seipsum, & ad creaturas malè incurvatus.**

§. IV.

Quid circa Instructionem Illustrum & Nobilium Personarum observandum sit.

I. **E**T si cum ejusmodi Personis familiarius conversantur, rarior se offerat Operario occasio, quia tamen & haec præ cæteris sæpe Instructione indigent, quâ statu ac fortuna suâ moderatè uti doceantur, ideo pro his quoque breviter aliquot doctrinas eidem suggerere placet.

II. Primò ergo ante omnia illos hortetur, ut ob Nobilitatem & Prosapiam suam non se meliores aestiment non nobilibus, ac propterea eosdem despiciant, & sua conversatione aut alloquio indignos putent; sed potiùs memorabilem illam S. Hieronymi epist. 14. sententiam sibi applicent: *Nulli te unquam de generis nobilitate praeponas, nec obscuras quasque & humiliori loco natas (Personas) te inferiores putes. Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones Hominum, sed animos respicit singulorum, servum & nobilem de moribus pronunciat. Summa apud DEVM libertas est, non servire peccatis: summa apud DEVM nobilitas, clarum esse virtutibus.* Et paulò post: *Nihil video in nobilitate appetendum, nisi quòd nobiles quòdam necessitate adstringantur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Non enim datur Nobili Patri palma, sed cursui: & plerumque nobilitas carnis ignobilitatem parit mentis.* Certè juxta eundem sanctum, *ille apud DEVM est potior, non quem nobilitas generis, nec dignitas saeculi, sed quem devotio fidei, & vita sancta commendat. Quid enim prodest ei (inquit S. Chrysostomus in Matt.) quem sordidant mores, generatio clara? aut quid nocet ei generatio vilis, quem mores adornant?*

III. Secundò eis inculcet, non modò nihil prodesse illis generis nobilitatem sine virtutibus, sed potiùs nocere, uti sapienter S. Chrysostomus ho. 20. in Matt. sequentibus verbis indicavit: *Licet longam Progenitorum seriem, & quidem clarissimam numeremus, in his gloriandum non est, nisi eorum Virtutes superare contendamus, scientes aliorum Opera nihil nobis in iudicio profutura, verùm graviter nos condemnatura, cum optimorum Parentum Filii, & domesticis exemplis eruditi nihil profecerimus.* Certè Diogenes, teste Laërtio dicere ausus est, nobilitatem, aliàque fortunæ bona nihil aliud esse, quàm velamina malitiæ; cum enim Nobiles nihilo sint aliis meliores, tamen aliis licentiùs peccant; unde Socrates ibidem cit. omne malum ex nobilitate oriri dicebat.

IV. Tertiò eosdem hortetur, ut, sicut genere & dignitate alios antecédunt, ita & virtutibus superare & præcellere contentur, cum verè cecinerit Juvenalis Sat. 8.

Tota licet veteres exorment undique ceræ
Atria, Nobilitas sola est, atque unica virtus.

Et si autem omnibus virtutibus præcellere deberent, tres tamen præcipuè illis suadendas S. Franciscus Salesius cap. 1. Reg. p. 2. censuit, eas videlicet, quas S. Paulus in epist. ad Titum c. 2. indicavit dicens: *Apparuit gratia DEI Salvatoris nostri omnibus Hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, & iustè, & piè vivamus in hoc saculo.* Quibus verbis tres præcipuè virtutes commendat, scilicet 1. Temperantiam, seu mundanarum Cupiditatum refrænationem, ut qui utuntur hoc mundo, sint quasi non utantur; quæ virtus Nobilibus præcipuè convenit, cum, teste S. Salesio l. c. nihil in hoc mundo invenire sit, quod nobili sanguinis generosi animo magis de honestamento sit, quam à corporis sui cupiditatibus velut vile mancipium sædè constructum, subjugatumque teneri, quæ aliò non collineant, nisi ut omnes generosæ indolis fibras elidant, funditusque perfumdent, uti experientia quotidiana, & tot familiarum nobilissimarum interitus & pernicies satis comprobant. 2. Justitiam commendat idem Apostolus, quæ tantò magis à Nobilibus amanda & servanda est, quantò ampliorem ad quilibet vis agendum licentiam sunt nacti. Ad hanc autem Justitiam juxta S. Salesium l. c. pertinet, suum cuique relinquere, & retribuere; neminem sive Domesticum, sive necessarium, sive subditum, sive extraneum injustè gravare, & onere in debitum opprimere: nihil à subditis exigere, quod æquissimum non sit, injusta tributa non imponere: manus ab Ecclesiasticis bonis abstinere, quin potiùs Ecclesias, & Ecclesiasticos omnino cultu & veneratione prosequi; sed & erga alios ita se in agendo benevolū, in loquendo affabilem, in conversatione sua reverentem exhibere, uti par est facere eum, in quem omnes omnium oculi sunt conjecti, quique domum suam ac familiam totam magnam cum prudentia, sinceritate, suavitateque gubernet, pacem, amicitiamque cum omnibus colat, ac tam præclaro ordine universa dirigat, ut faciem omnibus exemplo suo præferat. 3. Tandem præ aliis pietatem exigit, quâ se DEI timentem virtutisque debitum demonstrat; sed & DEI cultui, honorique & obsequio promovendo magno cum Zelo studeat. Quem quidem Zelum S. Salesius sequentibus verbis summopere commendat: *In hoc præcipuam sollicitudinem, in hoc finem, in hoc perfectam statum sui felicitatem collocatam existimet, in*

omnem conatum, consilia, & labores destinat. Huic ut tanto faciliusque peringat, principium tum diei, tum negotiorum omnium per Orationem à DEO auspicietur. In auscultando Sacro Missæ Sacrificio, in decurrendo sanctissimæ Virginis Rosario, ejusque Officio, nec non cæteris precibus ab Ecclesia ordinatis, Psalmisque evoluendis assiduus sit. Sanctissimæ communionis Sacramento minimum se quot mensibus reficiat, pios, salutarésque libros lectitet, concionibus crebet adsit, frequentet devotarum Congregationum cætus, eorumque in album nomen suum referri faciat, ut tanto sanctius, distinctos divino cultui dies exigat. Nunquam patiatur se præsentem à quoquam divinam Majestatem dehonoriari & offendi. Utque diei felicissimè coronidem imponat, DEO, Cælitibusque acceptissimam, ad vesperum concessurus cubitum, prius semper in rationes conscientie indagat. His sanctis exercitiis, brevi ad eximiam integritatem, perfectionemque evadet: his obsequiis gratum, acceptumque se Deo præstabit, his amor, venerationique aliis erit, eosque exemplo & conversatione tam sancta ad optima quæque provocabit.

§. V.

Quid circa Instructionem Divitum observandum sit.

I. In hac Instructione Magnus Gentium Doctor Paulus faciem præferet Operario, doctrinâsque suggeret, quas jam olim per Timotheum in 1. epist. c. 6. Divitibus inculcari voluerat dicens: *Divitibus huius sæculi præcipe, non sublimè sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in DEO vivo (qui præstat omnia abunde ad fruendum) bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.* Quibus quidem verbis succinctè comprehenditur, quidquid à Divitibus specialiter observari oportet.

II. Primò ergo hortetur, ne efferantur, aliòsque despiciant ob divitias, cum nullam ob hunc titulum superbiendæ causam habeant; quis enim Oeconomus aut Quæstor ex capite, quòd plures pecunias distribuendas à Principe accepit, & difficiliòres rationes reddendas habeat, meliorem se aliis,

aliis, feliciorémque putat? atqui tales Quæstores & Oeconomi sunt Divites, quibus, sicut multùm datum est, ita multùm quoque repetetur ab illis. Aut quis feliciorém se putat aliis, si plures peccandi occasiones habeat, pluribusque curis & sollicitudinibus oneratus sit? atqui qui volunt divites fieri, incidunt in tentationes, & laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, qua mergunt homines in interitum, & perditionem, ut S. Paulus 1. Tim. 6. ait. Et, ut Siracides Eccl. 11. confirmat, si dives fueris, non eris innocens. Aut quis propterea efferatur, quòd difficiliorem ad Cælos viam sit effectus? atqui, ipso Christo teste Matt. 19. difficile dives intrabit in regnum cælorum; imò facilius est Camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum cælorum.

III. Secundò hortetur eisdem, ne in incerto divitarum sperent, sed potiùs consilium Salomonis Prov. 23. sequantur: *Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient sibi pennas quasi aquila, & volabunt in cælum.* Aut certè consilium Christi dicentis Matt. 6. *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi fures effodiunt, & furantur, ubi arugo & tinea demolitur.* Certè veniet tempus, cum rificabitur illud Job. 27. *Dives, cum dormierit, nil secum referet: aperiet oculos, & nihil inveniet. Apprehendet eum quasi si aqua inopia, & nocte eum opprimet egestas.* Hinc meritò exclamat Baruch Propheta. c. 3. *Vbi sunt, qui thesaurizaverunt argentum & aurum, in quo confidunt homines? ad inferos descendunt, & alii loco eorum surrexerunt.*

IV. Tertiò suadeat, ut divites in bonis operibus fieri studeant; nam, ut S. Bernardus sapienter advertit, veræ divitiæ non opes sunt, sed virtutes, quas conscientia portat, ut in perpetuum dives fiat, ad has enim ipse etiam Christus hortatus est Matt. 6. dicens: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi neque arugo, neque tinea demolitur, & ubi Fures non effodiunt, nec furantur.* Hinc meritò S. Hieronymus S. 12. de verb. Dom. quid prodest, inquit, *arca plena pecuniis, si inanis sit conscientia? bona vis habere, & tu bonus esse non vis? et tibi bescere debes de bonis tuis, si domus plena bonis te malum habet Dominum. Quid prodest diviti, quod habet, si DEVM, quod omnia dedit, non habet?*

V. Quartò hortetur, ut, si quidem fructum ex suis divitiis referre velint, eas liberaliter pauperibus distribuât; nam, ut S. Augustinus S. 25. de verb. Dom. verè dixit, *Fecundus est ager pauperum, citò reddit donantibus fructum*; illum scilicet, de quo S. Paulus 2. Cor. 9. dixit: *Qui parè & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.*

VI. Quintò admoneat, ut iis divitiis, quibus ad suas necessitates utantur, cor non apponant; sed sic utantur, quasi non utâtur, uti Apostolus suasit; verè enim *ad subsidium vitæ duntaxat, non ad malorum incitamentum opes data sunt; pecunia anima redemptio est, non exitii occasio*, uti S. Basilius dixit. & ut S. Bernardus S. 4. loquitur, *aurum & argentum, & cetera huiusmodi, quantum ad animi bonum spectat, nec bona, nec mala sunt; usus tamen horum bonus, abusus mala, sollicitudo peior, quæstus turpior.* Hunc ergo usum bonum ante omnia procurare studeant, ut hâc ratione sibi fundamentum bonum in futurum thesaurizent, juxta Apostoli suprâ cit. monitum.

VII. Sextò denique, cum divitiæ perinde, ut res aliæ terrenæ, variis casibus, amissionis putâ, & corruptionis subjectæ sint, ideo proderit monere etiam Divites, ut adversus hos casus animum maturè præparent, ut, ubi aliquis acciderit, inconcussio, atque in DEI voluntatem resignato animo cum excipiant, imò ad primorum Christianorum exemplum rapinam bonorum suorum cum gaudio sustineant, scientes se meliorem in cælis habere repositam substantiam.

§. VI.

Quid circa Instructionem Patrum familias observandum sit.

I. **H**is ante omnia suadeat, ut, cum à bona educatione Liberos tota salus & incolumitas Reipublicæ, imò & domus suæ pendeat, hanc præcipuè cordi habeant, ideòque Liberos suos à teneris annis ad DEI cultum condocerant, eaque principia instillent, quæ huic fini attingendo opportuna videntur; sed & idoneis modis ad hoc suaviter pelliciant, atque cum iis agant, sicut boni Angeli suis cum Clientibus, sine coactione res salutare eorum animis objiciendo, quæ cum
iisdem

iisdem excrefcant, & optatos DEO, ipsiſque Parentibus fru-
ctus producant. Deinde verò ubi capaces effecti fuerint, ma-
turè artibus Liberalibus inſtrui careant, neque ullis ad hunc
finem impenſis aut ſumptibus parcant, quandoquidem Paren-
tum honor & gloria ſunt Liberi, præſertim in pietate & lit-
ris bene inſtructi; ſi ergo in aliis rebus, quæ ad honorem
proprium augendum vel conſervandum conducunt, nullis
ſumptibus parcitur, quantò magis in Liberos velut præci-
pua Parentum gloriam ejusmodi impenſæ libenter & libe-
raliter ſunt faciendæ.

II. Præterea verò hortandi & inſtruendi ſunt ejusmodi
Patresfamilias, ut totius etiam Familiæ benè inſtituendæ ac-
curatam ſollicitudinem ſuſcipiant, & ideo 1. curam habeant
inſtitutionis Chriſtianæ, Liberos ſuos & reliquam etiam fa-
miliam mittant ad Catechiſmum, reduces examinent, & eos
qui meriti ſunt, remunerentur aliquo præmiolo, ut alii quo-
que excitentur. 2. Ut ſuos ſervos, ancillas, Liberos diligen-
ter diebus feſtis ad ſacrum & Concionem mittant, & ex re-
cedentibus quærant, quid notaverint; puniant ſubtracto uno ſer-
culo vel potu, aliòve modo negligentiores. 3. Ut otium
domo eliminent, ſuòſque bene occupent, ita tamen, ut tem-
pus pro ſacro, precibùſque fundendis concedant; neque ex-
ſtiment per tale otium quidquam decrementi rem domeſti-
cam paſſuram, quin potius certò ſibi perſuadeant, multum
ipſam hoc medio augendam; nam luxum, quod propter vir-
tutes, religionis maximè, deſpicitur, per virtutes melius re-
cuperatur. Certè ſi pietas, teſte D. Paulo 1. Tim. 4. ad omnia
utilis eſt, quidni etiam ad rem domeſticam augendam & con-
ſervandam? 4. Emendent & tollant ludos inhoneſtos, ebrie-
tatem, laſciviam, colloquia prava, Juramenta, blaſphèmi-
as, imprecationes & contentiones, & ſimilia peccata, decreta ce-
ræ poenâ pecuniariâ, vel abſtinentiâ modicâ iis, qui ſæpius
horum peccatorum aliquod amiſſiſſe deprehenſi ſunt. 5. U-
curæ habeant lectionem libellorum piorum; recitationem
Litaniarum B. V. à collecta familia ante ſomnum; pauperum
amorem; cultum Sanctorum, & B. V. maximè; proſtent ſub-
motis inhoneſtis Imagines piæ Chriſti paſſi Crucifixi, B. Vir-
ginis, Sanctorum, &c. Hæ lecticis etiam ſint affixæ, ut oc-
caſio ſit ante cubitum eas venerandi. Curent, ut non deſi-

aqua benediſta, eaque reverenter ac piè tum ipſi utantur, tum etiam ad eundem uſum Domèſticos hortentur. Dent operam etiam, ut ſinguli è familia agnis cereis de collo pendulis, roſariis, libellis precatoriis ſint inſtructi.

III. Suadeat inſuper Patribus familias, ut non ipſi modò uni, alterive Congregationi (pluribus enim dare non expedit, quia ob domèſtica negotia ſatisfacere tot legibus non poſſunt) dent nomina, ſed Authores etiam ſint domèſticis ad idem faciendum, ſuisque temporibus eos ad conventus mittant: ad Confèſſionem & Communionem, cùm leges exigunt, peragendam hortentur, atque ut tantò majorem ipſis animum ad hæc SS. Myſteria frequentanda concilient, liberaliùs non nihil in menſa eos illo die tractent: tandem verò etiam mane, noctùque illis tempus ad preces ex præſcripto Congregationis peragendas concedant, ſuòque exemplo eos ad hoc Religionis opus excitare ſtudeant.

IV. Summopere illis concordiam mutuam non modò cum Uxoribus ſervandam, ſed inter ipſos etiam Domèſticos procurandam commendet, atque ob id frequenter illis in memoriam revocet tum illam Sancti Spiritùs ſententiam, Prov. 17. *Melior eſt Buccella ſicca cum gaudio (& pace) quàm Domus plena vitimis cum iurgio*; tum tritum illud Proverbium: Concordià res parvæ creſcunt, diſcordià etiam maxima dilabuntur. Eundem in ſinem proderit etiam narràſſe ſapientiſſimum illud Sciluri Scytharum Regis factum, qui è vita diſceſſurus ſeptuaginta, quos habebat, filios convocavit, ſinguliſque fasciculum 70. ſagittarum colligatarum obtulit, frangeréque juſſit, quod cùm nequirent, ſingulos ſingulas ſagittas accipere & confringere juſſit, quod cùm ſine labore præſtitiffent, ſubjecit: Ita & veſtra potentia, ſi conjuncti per concordiam manſeritis, à nemine frangeretur, aut ſuperabitur; ſecus, ſi per diſcordiam à vobis ipſis diviſi fueritis. Media quoque ad concordiam hanc tantopere illis neceſſariam conſervandam accommodata ſuppeditet; maximè verò radices diſcordiarum prudenter indaget, modùmque eadem evellendi cum charitate

oſtendat.

* * *

§. VII.

Quid circa Instructionem mulierum conjugatarum observandum sit.

I. **H**Æc conversatio duas continet partes: Prior est, ut virtutes statui ipsarum convenientes eas hortetur, posterior est, ut contra tentationes ipsis proprias apta quædam remedia præscribat. Virtutes ergo Uxorum quod attinet.

1. Vehementer ipsis commendabit puram intentionem, ut videlicet finem illum, quem conjugata quæque mulier præagere sibi deberet, obtinere laborent; Is autem finis est, ut Marito sint adiumento in filiis generandis, nutriendis, & educandis, & per hoc debitum amorem & obsequium DEO exhibentes salvæ fiant. Hunc finem indicavit Sapiens Proverbia c. 32. dum dixit de muliere illa provida. *Quasi sit lanam & linum, &c.* per lanam enim externa bona & corruptibilia per linum verò interna, & incorruptibilia seu æterna indicantur. 2. Hortetur illas ad insignem vitæ integritatem & verecundiam; hæ enim virtutes sunt vestis illa, quam sapiens mulier l. c. sibi fecit, uti Salomon indicavit, dum dixit: *Byssus & purpura indumentum eius*, ubi per Byssum propter candorem intelligunt Interpretes Innocentiam vitæ, per purpuram verò verecundiam propter colorem rubrum. Certè si quærant regnum DEI & justitiam, omnia reliqua, quæ se ac familiam sustentandam sunt necessaria, copiose adiciuntur. 3. Moneat, ut etiam atque etiam imitati studeant jam sæpius commemoratam mulierem sapientem, quæ consideravit femitas domûs suæ, & panem otiosa non comedit. Ad hujus ergò exemplum otium diligentissimè fugiant, eumque in finem sæpius considerent, quæ tum interiori suæ domui, animæ scilicet; tum exteriori, videlicet familiæ deficiat, eaque omnia sollicitè, & optimo. quo possunt, modo, procurare studeant. 4. In memoriam illis revocet illam S. Pauli sententiam ad Eph. c. 5. *Sicut Ecclesia subdita est Christo, ita mulieres viris suis in omnibus.* Horretur itaque illas, ut, sicut Ecclesia triplici potissimum obsequio suum erga Christum amorem probat, scilicet reverentiâ, obedientiâ, patientiâ, ita his ipsis tribus officiis ipsæ quoque suos sibi Marit os digne

zere studeant. 5. Singulariter illis commendat Domesticorum, & Liberorum maximè curam, horteturque, ut ad exemplum mulieris sapientis omnes suos domesticos duplicibus vestiant, id est, ut tam in virtutis, quàm in aliarum artium aut munerum, quibus alere quondam sese debebunt, studio eos perficiant. 6. Non minùs illis commendat Imitationem illius virtutis, quam in muliere sapiente Salomon laudavit, dum dixit: *Os suum aperuit sapientia, & lex clementia in lingua eius*, Prov. ult. Hortetur itaque illas, ut singulari studio taciturnitati studeant, & domesticos mansuetudine potius, quàm imperijs duris atque verberibus ad officium perducere studeant; nam mitibus promisit Christus, quòd terram, id est, homines suæ curæ commissos possessuri sint. 7. Suadeat, ut cum sapiente muliere accingant fortitudine lumbos suos, & robovent brachium suum, ad plurima incommoda, quæ matrimonij jugum secum ex omni parte affert, toleranda; alioqui enim & in hoc, & futuro seculo miserimas futuras. 8. Denique misericordiam erga pauperes specialiter etiam commendat, ut videlicet & ipsæ cum muliere sapiente manum suam aperiant inopi, & palmas suas extendant ad pauperem; sic enim copiosam domui benedictionem obventuram, juxta illud servatoris promissum: *Dabitur vobis: Mensuram bonam, & confertam, & coactam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum* Luc. 6. Has profectò virtutes si comparare studuerint uxores, verificabitur de illis, quod Salomon de muliere sapiente narrat: *Surrexerunt filij eius, & beatissimam predicaverunt; vir eius & laudavit eam: date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius* Proverb. ult.

11. Tentationes Uxorum ad tria ferè genera revocantur. Primum & gravissimum ferè est, quòd ex Maritum vel severitate, vel violentia, vel negligentia, aliisque vitiis nascitur. Contra hanc tentationem sic eas muniat, & 1. suadeat, ut pro Maritis suis assiduò DEVM, in cujus manu sunt corda hominum, precentur, imitata prudentem Abigail, quæ Marito suo iratum David placavit. 2. Suadeat, ut non in quotidianis duntaxat obsequiis valde diligentes sint, sed extraordinaria charitatis officia erga illos ostendant, v. g. cibos valde bonos præparent, dicantque, se ex speciali affectu erga

Maritum illos præparasse, omnia verò mandata promptè exequantur &c. sic enim amor Maritorum erga ipsas crescet, & suo tempore occasio dabitur, id, quod volent, impetrandi, uti in Estheris exemplo patet. 3. Suadeat, ut, dum Maritus ebrius aut iratus est, taceant; imò etiam postero die ab ipso veniam precentur, non aliter, ac si ipsæ illum offendissent; talis enim dissimulatio & patientia mirè illis merentem Mariti devinciet. Certè in plerisque conjugiiis causa potissima discordiarum est Uxorum garrulitas atque impatientia, uti ingeniosè indicavit Medicus ille, qui Uxori, quam Maritus quotidie verberabat, medium petenti, vasculum naturali aqua plenum obtulit, jubens, ut Marito irato os hæc aquâ impleret, & tamdiu retineret, donec Marito ira deferveret, sic enim futurum, ut nunquam vapularet, quod & factum est. Idem indicavit prudenter Chirurgus ille, qui dum ad Uxorem vulneribus plenam vocatus esset, primo loco empletum ori, nullum alioqui vulnus habenti, applicare voluit, causamque rogatus, respondit, frustra se reliqua vulnera curaturum, nisi hoc foramen priùs obstruxisset, & sanasset. 4. Suadeat, ut, dum Mariti signa quædam amoris erga ipsas ostendunt, occasionem captent, & suavibus verbis rogent, ut deinceps ab hoc vel illo scelere abstineant, ut patienter ferant suos (Uxorum) errores, se quoque, si hoc impetraverint, peratissimas ad omnem ipsorum nutum & obsequia fore. Caveant autem, ne unquam Maritos aut increpent, aut cum ipsis litigent, aut omnino manibus certent; nam sic magis consuetudine eos roborabunt, atque ad odium & rancorem majorem excitabunt. 5. Si hæc nihil proficiant, suadeat illis, ut Parochum vel Virum religiosum adeant, eumque rogent, ut cum Marito suo agere, aptisque mediis prudenter applicatis ad frugem reducere studeant; Ipsæ, verò interea negotium hoc DEO commendent, proque felici ejus successu Communiones aliquot, vel Eleemosynas, aliâque opera offerant. 6. Si neque hoc remedium efficax fuerit, ad patientiam hortetur, suadeatque, ut ex malo tanto fructum bonorum meritorum in cælo ingentium extrahere studeant, ne alioquin & illis obijci possit, quod S. Job suæ uxori objecit, & dixit: Quasi una de stultis mulieribus egisti. Si bona de manu DEI suscepisti, mala quare non suscipias? Profectò enim stultus

agunt Uxores, quæ impatienter ferunt tales miseras, quia sic & gravius ferunt Crucem, & in altera vita nil nisi gravissimas pœnas expectare ex ea possunt, cum tamen per patientiam potuissent Crucem hanc leviolem reddere, & simul ingens in cœlis præmium mereri.

III. Secundum genus tentationis provenit ex Liberorum & aliorum domesticorum corruptis moribus. Contra has tentationes sic eas muniat. 1. Doceat illas, non nimis graviter apprehendere errores Subditorum & Liberorum, sed potius considerare eos ut cœcos, ut ægros, quibus minimè irasci, sed cum charitate & condolentia media applicare solemus. 2. Suadeat, ut non quosvis errores mox puniant, sed minores dissimulent, exemplo piscatorum, qui piscis minoris jacturam contemnunt, ut majorem lucrentur. Revocet illis in memoriam DEI misericordiam, quam erga ipsas ostendit, & dicat illis: Ecce, an non vos quoque estis filia DEI? & tamen quàm parùm impletis mandata illius? si quoties peccatis, mox pœnam injungeret, quoties jam in Purgatorio, aut inferno essetis? si ergo vos, quæ ratione polletis, à vobis ipsis impetrare non potestis, ut efficiamini tales, quales esse deberetis, quantò minùs à Liberis vestris ratione destitutis, hoc exigeretis? 3. Hortetur illas, ut cum mansuetudine potius, quàm severitate eos corrigant, nam, ut S. Prosper l. 1. de vita Contempl. ait: *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti; asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem.* Et ut S. Gregor. in Pastor. c. 35. ait: *plerumque, quos cruciamenta non corrigunt, ab iniquis assibus lenia condimenta comescunt.* Jubeat ergo eas in correctione cœlum imitari, quòd primò faciem serenam exporrigit; tum nubilosum efficitur, subinde tonat, mox fulgurat, & tandem fulminat; sic itaque & ipsæ primò faciem hilarem & serenam exhibentes blandis verbis ad emendationem alliciant; ubi hoc medium nihil profecerit, obnubilent faciem, & displicentiam circa errorem ostendant; si neque hoc sufficiat, tonare incipiant, verbisque increpent delinquentes; quando etiam hoc non proficit, fulgura minarum emittant, & terreant; & tandem, ubi neque hoc medium efficax fuisse senserint, fulmine virgarum vel alterius instrumenti percuciant. 4. Ostendat ijs errorem & stultitiam, quam

committunt, dum errantes Liberos aut Subditos ignominiose verbis compellunt, aut durissima quæque mala imprecantur. Nam 1. contra charitatis ordinem faciunt, quia, dum emendare volunt parvum errorem, in majorem præcipitant, quatenus videlicet exemplo suo malo blasphemare & imprecari docent; atq; adeò similes sunt illi homini, qui, ut unam fenestræ rotulam reficeret, viginti alias frangeret; aut Parenti, qui, ut parvum filij vulnus curaret, lethale ipsi infligeret. Etiam stultè faciunt, perinde scilicet, ut parens ille, qui, ut filium curaret, medio uteretur, ob quod omnibus bonis spoliari & morti adjudicari ipse parens mereretur, aut qui se ipsum occideret præ indignatione, quod filium leviter se ipsum vulnerasse videret. Meminerint sententiæ illius in Christo Matth. c. 16. prolatae: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?* 5. Admoneat illas, ut, si post frequentem correptionem videant, se nihil proficere, rem totam DEO commendent, & hanc filiorum inobedientiam & pertinaciam, tanquam tribulationem à DEO missam cum patientia & æquanimitate recipiant, & portent, non cessantes interea salutem & animam Liberos aut Subditorum DEO commendare.

IV. Tertium genus tentationis oritur ex sollicitudine, quam de filiis tum alendis, tum necessaria dote instruendis habent. Contra hanc sic illas muniat. 1. Hortetur illas, ut filios in timore domini educant, & exemplo S. Tobie ab infantia faciant timere DEVM; hanc enim solam esse optimam hæreditatem, quam nemo Liberos invitis auferre possit, & cum qua nullum necessarium ad vitam mediocrem defectum sint passuri; eà enim si Liberos instruxerint, audeat cum S. Tobia ad illos dicere ipsas posse. *Dilecta proles, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus DEVM, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.* Tob. 4. Ut enim DEVS ipse per Psalmistam dixit; *non est inopia timentibus eum.* Isa. 33. 2. Jubeat illas considerare, quàm liberaliter DEVS aves in aère, pisces in aqua, feras in sylvis nutriat; quantò magis ergo hominibus pretioso ipsius sanguine redemptis necessarium victum negabit? 3. Jubeat item meminisse, quòd non tam ipsorum, quàm etiam DEI filij sint Liberi earum; imò magis DEI

ut qui corpus & animam dederit; si ergo ipsæ tantopere sollicitæ sunt pro Liberis, neque illos unquam fame perire sine-
rent, quantò major de talibus Liberis cura ab ipso DEO ex-
spectanda erit? 4. Ostendat illis, quantum periculum &
damnum Liberis & sibiipsis creent, si amplam nimis hæredi-
tatem parent; sibi quidem, dum interea salutem suam negli-
gunt, & cælestes divitias comparare omittunt, pro quo ta-
men ipso labore exiguas à Liberis gratias referent, sed potiùs
efficient, ut & in vita mortem ipsarum illi assiduò desiderent,
quò citiùs parata hæreditate fruantur; post mortem verò con-
vivia instituant, & turpem per concoctionem hæreditatis no-
tam parentibus mortuis inurant. Unde patet, quantum in
periculum ipsi etiam Liberi per tales hæreditates conijcian-
tur, dum scilicet laqueus illis, quo animam suam æternùm
perituram suffocent, offertur, atque materia ad ignem vitio-
rum, & qui ex hoc oritur, etiam infernalem accendendum
subministratur.

§. VIII.

Quid circa Viduarum Instructionem
observandum sit.

I. Viduas ipse DEUS honorat, atque ut honorentur per S.
Paulum præcepit dicentem 1. Tim. 5. Viduas honora,
quæ verè Viduæ sunt; sed & alibi se iisdem benedicturum,
defensurum; ac Judicem futurum promisit. Quare omnem
operam dare debent, ut ita comparatæ sint, ut pro verè Vi-
duis haberi, commemoratisque DEI promissionibus dignæ
videri queant. Quem in finem quatuor præcipuè virtutes
iisdem commendet Operarius, scilicet 1. Insignem vitæ ho-
nestatem & integritatem; cum enim jam Christum pro Spon-
so habeant, meritò quærere debent illa ornamenta, per quæ
ipsi magis placeant, ejusque amorem faciliùs sibi concilient.
2. Insigne studium orationis; decet enim, ut Sponso suo fa-
miliares sint, & ab eo frequenter necessaria petant. 3. Pa-
tientiam, quâ miseras, quibus Viduarum status refertus est,
æquo animo ferant; & hoc velut aptissimo medio miseras
suas leviores sibi faciant. 4. Prudentem charitatem erga Li-
beros & Domesticos, quâ tum necessaria illis provideant; tum
in pietate ac timore Domini educare studeant.

II. Cæterum etiam hæc suis tentationibus non caret contra quas proinde armari eas oportet. Prima tentatio oritur ex Mariti morte, contra quam sic eas munit Opus. 1. Ostendat, merito sperari posse, Maritum in Electos annumeratum esse; proinde si verè illum dilexerit gaudere magis ipsas debere, quod ille ex carcere corporis liberatus, & ab exilio revocatus in patriam omni deliciarum genere affluentem fuerit. 2. Declaret etiam illis, melius sic provisum iri à Marito; si enī, cū in terris viveret, tantā curā Uxori & Liberis necessaria providebat, quantum magis in cælis hoc facturum, ubi & charitas innumeris partibus aucta est, & major ad quævis impetranda facultas adest? 3. Revocet in memoriam, quoties viventem adhuc Maritum in longinquas regiones negotiorum causâ abeuntem sine dolore dimiserint; quidni ergo etiam jam ipsius absentiam per diem unicum (nam mille anni coram DEO & cum æternitate comparati sunt sicut dies hesternæ, quæ præterijt) æquo animo ferant, ut suo tempore tanto cum majore gaudio in cælis iterum videant; maximè cū sperare possint, in eum locum abijisse Maritum, in quo negotia sua & Liberorum comoda optimè procuraturus credatur? 4. Ostendat illis, quod loco Mariti defuncti infinites ditiorem, pulchriorem, nobiliorem, sanctiorem, & præterea etiam Immortalem, summèque Sponsæ suæ amantem Sponsum, ipsum videlicet Christum habere possint; ei proinde se despondeant, sicut tum audacter cum S. Davide Ps. 22. dicturas. *Dominus regem me, & nihil mihi deerit.*

III. Altera tentatio ex ipso viduitatis statu & solitudine ne plerisque Viduis perquam sanè molesta oritur, contra quam sic illas munit. 1. Declaret, quantam curam se de Viduis habiturum promiserit DEVS, nam Exodi 22. c. dicit: *Vidua & pupilla non nocebitis; si laeseritis eas, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem earum, & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio.* Jerem. 22. præcipit: *Viduam nolite contristare.* Matth. 23. c. *Vae vobis Scribæ & Pharisei, qui domos Viduarum comeditis.* Psalmista Ps. 145. de eo dicit: *Pupillum & Viduam suscipiet.* Ps. 67. *Pater Orphanorum, & Iudex Viduarum* vocatur, ut innuat, se speciali ratione Viduas defensurum. 2. Illis ostendat, quàm fideliter DEVS

DEVS promissis steterit, & quantam jam olim curam de illis habuerit; in eumque finem ob oculos illis ponat Viduam Sa-reptanam 3. Reg. 17. ab Elia adjutam. Alteram item, cui Elisæus 4. Reg. 4. per olei multiplicationem subvenit. No-hemi Viduam singulari benedictione impertitam. Ruth. c. 1. Viduam, cujus filium Dominus à morte suscitavit Luc. 7. An-nam filiam Phanuelis, quam prophetico Spiritu donavit, & quam tantopere à S. Luca c. 2. laudari voluit. Viduam, quæ duos obolos in Gazophylacium misit, præ aliis omnibus lau-datam. Marc. 22. c. 3. Proponat in exemplum Viduas illas, quæ, cum possent, nubere noluerunt; quales sunt Paula Roma-na, Blesilla ejus filia; Melania, quæ Marito nondum sepulto viduitatem suam Domino consecravit; Euphrasia, quæ licet ætate florida, & divitijs affluens, & ab ipso etiam Imperatore rogata, ut secundas iniret nuptias, constanter abnuit, & in Thebaidem se contulit; Elisabetha Regis Ungariæ filia, quæ totam se post Mariti mortem pauperibus infirmis curandis impendit; Olympia Constantinopolitana Vidua, quæ, cum per annum & dimidium duntaxat virum habuisset, & ab Im-peratore Theodosio moneretur, alium accipere, respondit: si Dominus voluisset, me viro nuptam esse, non tam citò me illo orbâisset; quia ergo agnovit, non amplius expedire mihi con-jugium, conjugem abstulit. 4. Revocet in memoriam illis incommoda matrimonij, & durum vinculum, ob quod abla-tum gaudere debent potiùs, quàm tritari; meminisse quoque jubeat illius dilemmatis, quo Vidua quædam Romana usa est, dum dixit: Aut futurus mihi Maritus bonus, vel malus est; si bonus, vexabit me semper timor mortis illius; si verò ma-lus, expedit mihi magis, malum hoc non experiri.

IV. Tertia tentatio provenit ex sollicitudine de victu sibi & filijs procurando; contra hanc, muniat eas, partim ijs medijs, quæ supra pro simili tentatione conjugatarum attuli; partim verò etiam ijs, quæ infra contra pauperum tentatio-nes afferentur; specialiter verò hîc proderit in memoriam revocasse illam historiam de Vidua, quæ duas filias, quas ale-re jam non poterat, ad aram B. V. duxit, eique omne in illas jus maternum transcripsit. Quo facto vix egressæ templo sunt, cum obviis illis juvenis factus plenum pecuniâ marsu-pium offert, séque patri eorum mortuo has pecunias debere asserit.

etiam ostio exeant; idem ergo ipsas sperare tantò certius jubeat, quantò fortior est gratia divina, quàm consuetudo. 2. Revocet illis in memoriam, quomodo pleræque Vxores in saculo solitariae domi resideant, & interea mille crucibus & curis oneratae gemant, & felices Virgines DEO consecratas & inclusas prædicent; gaudeant ergo illae, sibi obtigisse felicitatem, quam aliae tantopere expetunt, neque tamen obtinere possunt. 3. Ostendat illis peculiaris favoris indicium hoc esse, quòd DEVS ita illas incluserit; ut enim Venatores Accipitri oculos obvelant, ne viliorem prædam insectatus nobiliorem dimittat; Ita DEVS obvelat oculos mentis & corporis Monialibus, ne videant & desiderent vanitatem mundi, & sic DEVM concupiscere & amare omittant. Sicut item Imagines elegantes & altaria velis obteguntur, ne sordibus infectae splendorem suum & pulchritudinem amittant; Ita DEVS Moniales vult obvelatas esse, ut tantò pulchrior ipsarum Anima, puriorque remaneat, aptaque fiat ad Sacrificium Holocausti in ea offerendum. 4. Meminisse jubeat, quid Sponsus ipsarum per Oseam c. 2. dixerit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius.* Si ergo in solitudine JESVS est, & esse cum JESV Paradisus est; cur solitudinem horreat Christi Sponsa? Audiant ergo Thomam de Kempis l. 1. c. 20. sic loquentem; si cuncta videres præsentia, quid essent nisi visio vana? Eleva oculos tuos ad DEVM in excelsis; & ora pro peccatis tuis & negligentis. Dimitte vana vanis, tu autem intende illis, quæ tibi præcepit DEVS. Claude super te ostium tuum, & voca ad te JESVM dilectum tuum, mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem.

III. Secunda tentatio oritur ex defectu temporis ad Orationem; quandoque verò ex consolationum, quas sub precibus sentire cupiunt, carentia. Contra hanc sic illas muniat, & inprimis ostendat illis meliorem esse & gratiorem DEO obedientiam, quàm victimas Orationis & sacrificia laudis. Certè quemadmodum servus in vinea laborare jussus, si Domino suo domi suaviter canere, vel cytharâ ludere vellet, minime gratum obsequium ipsi præstaret; ita nec hominis grata DEO Oratio esse potest eo tempore, quo DEVS aliud ab ipso obsequium petit. Doceat præterea, ipsum opus obedientiae Orationem esse; sic enim S. Augustinus super Ps. 150. Cùm

quæsiisset, quomodo res ratione carentes à S. David ad laudandum DEVM invitatae laudare ipsum possint? respondit ei, quòd ipsi obedientes sint, & suos effectus ad nutum ipsius producant: unde subiicit S. Doctor. *Vis semper laudare Deum bene fac omnia, & laudasti DEVM.* Insuper firmiter illis persuadeat, ipsas consolationes, quæ in Oratione sentiuntur, propter obedientiam relinquuntur, per obedientiam melius recuperari, si enim gaudium est in hoc mundo, hoc utique possidet patri cordis homo; quis autem cor purius & meliorem conscientiam habet, quam is, qui in omnibus DEI voluntatem se implevisse advertit? Nimirum talibus contingit quod illi Moniali, quæ cum Christum, qui ipsam visitaverat ad portam vocata dimississet; rediens adhuc invenit, dicentem tamen, se abiturum fuisse, nisi ipsa, quòd obedientia vocaverat, abiisset. Suadeat ergo illis, ut in mensura Orationis S. Tobiae consilium sequantur, ad filium suum, in alia licet materia, dicentis: *Si multum tibi fuerit, abutantur tibi; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Tob. 4. Quod ipsum etiam Christus S. Catharinæ Senensis indicavit dicens: *Santum desiderium anima (seu bona voluntas) continua Oratio est, quia habet virtutem Orationis.* Et quidquid homo in DEI, proximique charitate facit, potest vocari Oratio, cum charitatis affectus pro Oratione reputetur. Blofius in Monil. spir. c. 3. Secundò illis, quæ desolationes in Oratione patiuntur, firmiter persuadere conetur, in his sensibilibus consolationibus non consistere profectum & perfectionem hominis, sed potiùs in integra resignatione sui in manus DEI; multòque gratiores DEO, charioresque esse animas, quæ desolationes patiuntur & ariditates, quam quæ consolationibus avidè inhiant. Quod pulchrè aliquando DEVM Personæ cuidam desideranti scire, quænam animæ DEO charissimæ essent, declaravit sequenti viso, ut in specul. exempl. V. Tribulatio ex. 6. videre est. Viderat illa Persona Christum ad Altare stantem, & infra tres Moniales stectentes. Ad harum primam accedens Christus, suaviter eam allocutus est & postea SS. Corpus suum tradidit. Subinde ad alteram progressus, duris verbis, & torvo aspectu eam castigavit, similesque etiam SS. Corpus suum porrexit. Tandem ad tertiam pergens, non verbis tantùm, sed etiam verberibus eam plerumque

mis afflixit, & tum demum SS. Corpus suum præbuit. Cum autem Persona illa hujus visi explicationem peteret, respondit Christus; Primam quidem Monialem sibi charam esse, sed quia non nisi consolationes appetit, non esse eam tam charam sibi, ac secundam, ut quæ etiam durius ab ipso tractata ab ejus servitijs non desinat; veruntamen, quia, si graviores essent tentationes, animo & proposito deficeret, ideo tertiam sibi charissimam esse, ut quæ nullis adversis rebus sese ab ejus amore, & servitio permittat absterri. Idem etiam alteri Religioso indicavit DEVS, uti ex fide digna relatione habetur; dum ostendit ei duos Religiosos orantes, quorum alter coronam proximè capiti imminentem habebat, ab alterius verò vertice similis corona plurimum adhuc distabat. Cum ergo Religiosus ille utrumque ad se vocasset & interrogasset, quoniam illis oratio successisset? respondit prior, pessimè eam sibi successisse, & se aridissimū fuisse; posterior verò dixit, nunquam se copiosiores consolationes sensisse. Quo audito intellexit Religiosus, qui hæc viderat, priorem multò plus suâ oratione aridâ meruisse, quàm posteriorem. Poterit etiam ad hanc rem meliùs declarandam uti similitudine canum venaticorum, qui utique gratiores sunt suis dominis, quàm Melitæi catelli, licet his cibos longè meliores offerant, & manibus palpent. Ita se res habet cum ijs, qui abundant, & qui careant consolationibus. Hinc aliquando Dominus ad S. Gertrudem dixit: Blosio teste in Mon. Spir. c. 3. Vellem electis meis persuasum esse, quòd eorum bona Exercitia & opera omnino mihi placeant, quando ipsi serviunt expensis suis. Illi autem expensis suis mihi servitium præstant, qui, licet saporem devotionis minimè sentiant, fideliter tamen, ut possunt, orationes, & alia exercitia pia peragunt, confidentes de pietate mea, quòd ego illa libenter & gratè suscipiam. Plerique sunt, quibus si sapor & consolatio interna concederetur, non eis prodesset ad salutem, & meritum ipsorum valde minueretur. Aliàs docuit DEVS eandem Virginem, ut in insinuatione ejus legitur, quòd, cum quispiam orando vel meditando dirigit mentem ad DEVM, tunc ante thronum gloriæ præsentet DEO quasi Speculum miri splendoris, in quo Dominus bonorum omnium immissor imaginem suam præcundissimè speculatur; & quando homo propter impedimenta

menta, cordisque instabilitatem majori difficultate hodie
 quantò gravius & patientius laborat, tantò speculum illud
 venerandæ Trinitatis, omniumque Sanctorum venustius
 que ornatius apparet. Denique ad hunc finem non modico
 proderit Historia illa, quam cit. Ludovicus Blofius in Monumento
 Spirituali narrat sequentibus verbis: DEVS cuidam amico
 suo mira per internam illuminationem revelabat; sed is orabat
 Dominum, ut, si ei placeret, auferret ab ipso hujusmodi
 gratiam. Itaque Dominus subtractâ illâ gratiâ per quinque
 quennium dereliquit eum absque consolatione in magnis
 tentationibus, angustijs atque calamitatibus. Et cum ab
 quando vehementer fletet, & duo Angeli eum consolari vel-
 lent, dixit ille, se nullam consolationem petere, sed abunde
 sibi sufficere, si gratissima DEI voluntas in se perficeretur, &
 ipse coram DEO purus intrinsecus esse, eique placere possit.

IV. Tertia tentatio oritur ex eo, quòd à Superioribus
 non videantur amari, ideòque non applicentur ad honorifica
 officia, sed perpetuis increpationibus vexentur. Contra hanc
 tentationem sic eas munit. 1. Proponat exemplum Christi,
 qui usque ad 30. annum obscuram vitam vivens, subditus
 erat parentibus suis. 2. Jubeat meminisse, ad quem fines
 venerint in Religionem: nonne ut eligerent abjectæ esse in
 domo DEI sui magis, quàm habitare in tabernaculis pecca-
 torum? gaudeant ergo sibi occasionem offerri finis sui ob-
 nendi, & eâ sedulò utantur. 3. Demonstrat illis, omnia ob-
 scura sua dignitatem & excellentiam desumere à volunta-
 te DEI, illumque à DEO copiosius honorandum, qui offi-
 cium ab eo impositum perfectius impleverit, perinde ac si
 comœdia non attenditur, quam personam egerit Actor, sed
 quàm bene. 4. Ostendat illis commoda; quæ afferunt hu-
 milia officia præ altioribus. Nam minùs periculi in illis re-
 peritur vanæ gloriæ & præmij per eam perdendi: purior
 est intentio, & hoc ipso major à DEO benedictio: minores
 bus talentis ad ea opus est: curas minores requirunt: con-
 solationes divinæ in ijs sunt frequentiores: Proximus magis
 inde ædificatur: Charitas fraterna mirè per ea augetur, &
 conservatur; omnes enim diligunt eos, qui se ipsis subijciunt
 & onera pro ipsis portant: Superiores valde recreantur, &
 multis curis sublevantur, quas alioqui suscipere deberent.

dum timent, ne imponendo vilia officia subditos offendant: Securius possidentur, quia pauci sunt, qui ambiant illa. 5. Demonstrat illis, nullam familiaritatem esse magnificendam & appetendam, quam cum DEO; ad hanc verò semper illis januam esse apertam. Hortetur ergo illas, ut in hac tentatione constitutæ imitentur Rachelem Monialem, quæ, cum à Judaismo ad veram fidem conversa, nunquam in monasterio visitaretur, ut cæteræ Moniales, reliquis ad portam garrigentibus, ad altare cubiculi sui accessit, & B. Virginem aut Christum rogavit, ut & ipsi eam ad colloquium admitterent; magisque consolata discessit, quam si ad portam cum alijs fuisset locuta, uti in Spec. Exempl. V. MARIA ex. 10. videre est. 6. Hortetur eas ad imitandum exemplum S. Catharinæ Senensis, quæ, ut leviùs ferret vexationes Parentum & Domesticorum, Christum in parente, B. Virginem in matre, in reliqua familia Apostolos sibi imaginabatur.

V. Quarta tentatio oritur ex vitijs & peccatis quotidianis, in quæ solent incidere, & ob quæ non modicè anguntur quandoque Moniales. Contra hanc ergo tentationem sic eas muniat. 1. Jubeat illas meminisse conditionis humanæ, atque in memoriam illis revocet dictum B. Aloysij, quo dicere solebat, nimium de levibus & quotidianis erratis affligi, indicium hominis esse semet ignorantis; qui enim se nōrit, non posse esse nescium, hortum suum tribulorum ac spinarum suapte naturâ feracem esse. Hinc ille adversus errata quotidiana hac oratione utebatur: En mi Domine, quam fragilis sum, & miserabilis! quam proclivis ad lapsum! Ignosce mihi Domine, & gratiam concede, ne idem peccatum iterum peccem, & tum quiescebat. 2. Persuadeat illis, quòd, quemadmodum infirmus tendens in certum locum, etiam si saepius ex infirmitate caderet, certò tamen veniret ad locum, si post casum mox resurgeret, ita & animam, quæ tendit ad cælum, certò eò perventuram, licet quandoque per peccata venialia labatur, modò resurgere citò conetur. 3. Pari modo persuadeat illis, quemadmodum pater infanti suo ob morbum cadenti potiùs condolet, quam indignatur; ita DEVM quoque animæ ex infirmitate cadenti non modò graviter non indignaturum, sed potiùs condoliturum, mediâque ad infirmitatem curandam suppeditaturum. Imò DEVS singularem hono-

honorem accipit ex talibus erratis, uti ipsemet quondam Gertrudi dixit; cum enim hæc propter minutum errorem multum angeretur, rogarétque Christum, ut ab eo ipsam liberaret, respondit blandè Christus: Et quare velles, ut & ego magno honore privarer, & tu ingenti præmio careres? magno grande nimis præminim lucraris, quotiescunque illum similem defectum recognoscens proponis de cætero eum vitare; & quodocunque quis studet pro amore meo defectus suos vincere, tantum mihi honoris & fidelitatis exhibet, quantum miles exhiberet domino suo, si strenuè seipsum in bello inimicis opponeret, eosque viriliter expugnaret, atque prosterneret. Blof. c. 4. Mon. Spir.

§. X.

Quid circa Instructionem illorum, qui Statum Matrimonialem suscipere volunt, sit observandum.

I. **Q**uanti faciendus sit Status Matrimonialis, S. Franciscus Salesius p. 2. Regul. c. 4. sequentibus verbis demonstrat: *Honorabilis res prorsus Matrimonium est, idque quoad partes omnes, quas in se complectitur, sive species electionem, sive principium, sive modum contrahendi, sive Personam, ad spectantes consideres; sive etiam expendas ingentia, quæ ex eo proveniunt emolumenta; per illud enim orbis replatur miseris, & cælum restauratur Electis.* Quare meritò magna adhibenda est diligentia, ut non modò cum debita confidentione & maturitate talis Status suscipiatur; verum etiam cum magna integritate & cautela continetur; & ubi sic Deo visum fuerit, pari cum laude ac commendatione finiatur. Quæ omnia, quâ ratione docere debeat Operarius, hoc ostendetur.

II. Et 1. quidem ipsam hujus Status electionem quæ attinet, ante omnia curandum est, ut non nisi in & cum Christo eligatur; ideo enim Christus Nuptijs in Cana Galilææ interesse voluit, ut significaret, infaustum fore Matrimonium nisi ipso per gratiam suam & benedictionem præsentem suscipiatur. Porro ut tali modo eligatur, sequentia tria bene inculcare Sponsis futuris debet Operarius. Primum est

bene considerent, an ad istum Statum vocati sint, ideóque, ut S. Saleius l. c. §. 2. monet, providentissimum, benignissimumque DEVM antè omnia pro divini Spiritus assistente gratia humillimis precibus sollicitent, sed & animæ suæ Directorem Confessarium sincerè consulant, & cum pluribus etiam alijs expertis Personis rem tanti momenti communent. Dicant proinde assiduò, & præcipuè tempore Communionis cum S. Paulo: *Domine, quid me vis facere.* Alterum est, ut, ubi se ad hunc Statum vocatos adverterint, ipsam etiam electionem Consortis cum Christo faciant, ideóque pari modo ad Orationem iterum confugiant, & cum servo Abrahami Gen. 24. dicant: *Domine DEVS, occurre, obsecro, mihi hodie* (alij legunt; *fac, mihi occurrat*) & *fac misericordiam cum Domino meo* (servo vel ancilla tua.) Vel cum Apostolis Act. 1. *Tu, Domine, qui corda nesci omnium, ostende, quem elegeris*; nam teste Salomone Prov. 19. *Domus & divitia à Parentibus, à Domino autem propriè uxor prudens*; hinc & commune proverbium dicit: *Quod DEVS coniunxit, homo non separet.* Matt. 19. Unde sicut ij, qui equum emere volunt, ante omnia attendunt, an non habeat unum ex vitijs quatuor capitalibus; ita & qui consortem in Matrimonio eligere cupit, indagare debet, an non careat unâ ex præcipuis dotibus ad bonum Conjugem requisitis, scilicet Pietate, Mansuetudine, Sobrietate, Sedulitate, ac Prudentia, seu quod idem est, an non sit Impius, Furiosus, Ebriosus, Prodigus, ac Insipiens; his enim defectibus, si alteruter Conjux sit præditus, satius est non eligere illum, quàm per electionem illius in mille se fastidia, pericula, ac damna præcipitare. Tertium est, ut bono fine & intentione suscipiant Matrimonium, ut dicere possint cum Tobia juniore c. 8. *Tu, Domine, scis, quia non luxuria causa accipio sororem meam Conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula.* Sic enim merito sperare poterunt, Christum has nuptias benedicturum, & aquam tribulationum carnis, quas, teste Apostolo 1. Cor. 2. secum affert hic Status, in vinum gaudij conversurum.

III. Jam verò ipsam Matrimonij actualem continuationem quod attinet, ut hæc quoque cum Christo peragatur, aliqua præcepta utriusque Conjugi communia, & aliqua Marito vel Uxori propria suggerere debet Operarius. Et utriusque

Instruct. III.

H

quidem

quidem communia hæc ferè suppeditat S. Franciscus Salefus Reg. p. 2. c. 5. 1. Ut mutua se dilectione complectantur, naturali duntaxat, quâ turtures consuecunt; nec humanitantum, quâ Gentiles se mutuò diligunt, sed cœlesti illa divina, quam Apostolut ad Eph. c. 5. commendat dicens *Viri, diligite Vxores vestras, sicut Christus Ecclesiam.* Et vicesimè *sicut Ecclesia subiecta est Christo* (diligens illum sanctissimo & sincerissimo affectu) *ita & mulieres viris suis in omni bus.* 2. Ut non tantum corpore, sed animo etiam & voluntate unum esse studeant, atque adeò omnem discordiam & divisionem cane pejus & angue detestentur. 3. Ut solidae partati se uterque addicat; nam, ut sapienter S. Salefus l. c. advertit, Uxor devotione destituta imbecillis & inconstans est & ad omnem casum inclinata; Maritus verò absque devotione durus, agrestis, efferus, & intractabilis est. Felices profectò sunt Coniuges illi, qui vera devotione præditi se mutuò in timore DEI sanctificant, nam & jugum Matrimonii leviùs efficient, & liberalissimam è cælo depluentem benedictionem experientur.

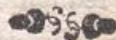
IV. Propria verò ipsi Marito præcepta ex illis DEI verbis Gen. 2. *Faciamus ei Adiutorium simile sibi*: desumet operarius; per illa enim indicare voluit DEVS Marito, quod Uxorem non ut ancillam, sed ut sociam per omnia similes tractare, & diligere debeat, præcipuè tamen in tribus, nempe 1. Ut similem patiatur esse in victu, vestitu, habitatione thoro &c. cum enim Uxorem juxta monitum Apostoli Eph. ut carnem propriam diligere debeat, meritò etiam victu, vestitu, & lecto simili dignari debet. 2. Ut similem quoque in honore faciat, quemadmodum S. Petrus 1. Petr. 13. monuit dicens: *Viri similiter cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem tanquam coheredibus gratia.* Hinc etiam ex latere creavit, ut Maritus. 3. Ut similem quoque in defensione efficiat, que adeò, sicut seipsum & honorem suum totis viribus propugnat, ita eodem Zelo ac fervore Uxoris suæ famam & honorem tueatur; multò minùs verò apud seipsum Zeloque nullam, aut violati thori suspensionem admittat, sed potius memorabilem illam S. Hieronymi sententiam l. 1. contra Jovinianum

cordi habeat: *Quid tibi profuerit Zelus, & nimia diligentia in servanda uxore tua? si enim inhonesta fuerit, vix illam servare poteris (elabitur enim è manibus tuis ut lubricus anguis) sicut casta & honesta, custodiã opus non habet.*

V. Uxoribus verò propria monita ex eadem sententia, & verbo *Adiutorium* maximè desumet; ex hoc enim verbo Uxoribus suum officium explicare poterit, diceréque, quòd totum illarum munus consistat in triplici adiutorio, nempe quòd 1. debeant Maritis esse adiutorium in generando, juxta illud Gen. 2. *Crescite, & multiplicamini.* Hinc S. Paulus 1. Cor. 7. dixit: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir.* 2. In Liberis educandis: hoc enim proprium est uxorum, ut, sicut lac corporale præbent Liberis, ita & spirituale porrigant; unde & Salomon Prov. 29. dixit: *Puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundit Matrem suam,* eò quòd huic potissimùm adscribatur mala educatio. 3. In re domestica procuranda: eum quippe in finem etiam assumitur Uxor, ut, dum Maritus foris laborat, & alimenta procurat, ipsa interea domestica curet negotia. Hinc olim novis Sponsis duo boves offerebantur, ut per eos indicaretur, ipsos non tantùm debere esse matrimoniali vinculo invicem alligatos, sed etiam communi laboris jugo domesticarum & externarum rerum onus trahere. Qua in re pulchrum exemplum à Salomone Prov. 8. affertur, ubi Mulierem fortem, id est, perfectam describens inter alia præconia etiam hoc posuit: *Confidit in ea cor viri sui.* Sed quare? *quia quasi vit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Consideravit semitas domus suæ, & panem ociosam non comedit.* Propter quam dotem velut illi propriam, *Surrexerunt Filii eius, & beatissimam prædicaverunt, vir eius, & laudavit eam dicentes: Multa Filia congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.* Hinc meritò subditur: *Date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis operæ illius.*

VI. Denique efficere quoque debet Operarius sua instructione, ut Matrimonium cum Christo etiam ritè concludant Conjuges, quod facient, si sequentes tres doctrinas observaverint. Et 1. quidem in morbo & aliis calamitatibus ad mortem disponentibus se non deserant, sed tunc maximè amorem suum declarent, ut dici de illis queat, quod S. Joannes c. 13.

de Christo scripsit : *Cum dilexisset suos, in finem dilexit* eo.
 Hoc enim annulus rotundus, & finem non habens, quem
 mutuò offerunt, indicat, quòd scilicet amor illorum mutuo
 finire nunquam debeat, sed qui vis de altero Conforte dicitur.
Quis me separabit à charitate tua? Et cum Ruth. c. 1. *Populus
 tuus Populus meus, & DEVS tuus DEVS meus. Quia te terra
 morientem exceperit, in ea moriar, ibique accipiam locum
 pulturae. Hac mihi faciat Dominus, & hac addat, si non
 mors me & te sepeverit.* 2. In ipsa quoque morte sic se
 bonam mortem juvent, ut in cœlo iterum convenire, Deum
 que simul laudare possint. Hinc maturè vocandi Confessarii
 & Parochi, qui Sacramenta ministrent, & moriturum as-
 ment. Cavendum autem, ne fletibus & evilatibus turbetur
 moribundum, & illud Regis Agac : *Siccine separat amorem
 mors?* dicere cogant, sed potius ad exemplum S. Francisci
 Borgiae precibus vacent, rogèntque, ut, si quidem ad gloriam
 DEI, & utriusque Conjugis salutem expedire videbitur, re-
 linquat Confortem DEVS; sin minùs, pro beneplacito auferat.
 3. Ne post mortem inordinatè tristentur; vel eorum
 Consortis defunctus est in cœlo, & sic congratulandum potius
 & congaudendum est, quàm condolendum; vel est in inferno
 & sic tristitia nec illi, nec ipsi tristanti quidquam prodest. Vel
 est in medio statu, id est, purgatorio, & tunc precibus potius
 Sacrificiis, Communionibus mensuris, & operibus aliis potius
 ipso oblatis, quàm lacrymis & eiulatibus juvandus est, ut
 ut olim in simili P. Laynes Generalis noster scripsit, impet-
 etam Conjugis charitatem fuisse queratur, ut qui Confortem
 in ea necessitate, in qua se ipsum juvare nequiens, vel maxime
 mè ipsius auxilio indigebat, reliquisset. De reliquo verò Mo-
 laniam Marcelli Consulis Filiam imitentur, quæ, cum Mar-
 to nondum humato, binos etiam Filios amisisset, ab omni
 immoderato dolore sibi temperans in hæc verba erupit: *Juste
 magis expedite tibi servitura sum, Domine, quia
 tanto me onere liberasti.*

S. VIII.

Quid circa Instructionem eorum, qui Ecclesiasticum, vel Religiosum Statum amplecti cupiunt, sit observandum.

I. **H**Æ Instructio duas præcipuè partes complectitur, scilicet, ut Operarius juvet ad Statum hunc ritè eligendum, & maturè amplectendum; quæ quidem duo officia tantò accuratiùs erunt ab Operario præstanda, quantò pluribus ex una parte hæc res est obnoxia periculis; & quantò plura ex altera parte, majoraque bona sperari possunt, si geminus iste Status & ritè eligatur, & animo bene disposito arripiatur.

II. Ipsam ergo electionem quod attinet, sequentes ab ipso Operario vel Directore industriæ sunt adhibendæ. 1. Negotium istud, à quo totius vitæ bene vel malè agendæ ratio, ipsaque adeò animæ salus dependet, DEO veluti Fonti gratiarum & Patri luminum sedulo commendet, atque ut id ipsum etiam is, qui electionem facere desiderat, ferventer faciat, & præter varia opera misericordiæ & pœnitentiæ eundem in finem oblata, etiam B. Virginis, S. Angeli Custodis, aliorumque SS. Patronorum suffragia crebrò imploret, seriò allaboret. 2. Fundamenta quædam bene apprehendat, quibus velut regulis certissimis tota electio inniti debet. Tales autem sunt. 1. Electionem rei tantæ non debere ulli inductioni humanæ, sed soli DEI voluntati inniti, ut dicere possit eligens: *Dominus salus Dux meus fuit.* 2. DEVM, sicut non omnes ad eundem Statum vocat, ita nec eodem modo vocare; dives enim est in consiliis super Filios Hominum, & sive pro providentiæ suæ ratione, sive pro diversis Hominum ingeniis, animorumque varietatibus aliter aliis illabitur. Quosdam potenter rapit, quosdam leniter ducit. Quosdam peculiaribus motionibus instigat, atque impellit, quosdam suâ sponte magis ferri, & seipsum agere permittit. Sunt, quos à teneris annis ad certum vitæ genus quasi manu ducit, non aliter, quàm Paterfamilias nonnunquam à Pueris Liberos suos, alios ad alia destinat, eosque jam tum de mente sua facit certiores, ut eodem ipsi sua studia dirigant, & in ijs cogitationi-

tionibus adoleſcant. Sunt, quibus primis annis nullam, que huc faciat, cogitationem iniicit. Alios ad unum ita dirigit, ut dubitare multum non ſinat; alios pluſculum agitari permittit, & in ancipiti hæerere. Cæterum uti ſunt duæ animi partes, Intellectus & Voluntas, ita duplex eſt vocationis ratio: altera, ubi voluntatis: altera, ubi intellectus præcipue ſunt partes. Voluntas ad certum vitæ genus ſic interdum movetur, ut eodem intellectum rapiat, ut ejus approbationem quaſi extorqueat. Aliquando lenius quidem impellitur, impellitur tamen, & in alio præ aliis inſtituto ſibi complacere magis tamen ex tacito quodam inſtinctu & affectu, quam rationum eò trahentium momenta. Aliàs niſi ratio lumen præferat, alterumque præ altero amplectendum ſuadeat, electio eſt ſuſpenſa, ut ex ſe nuſquam magnopere feratur. 3. Regula eſt, tres diverſos motus in electione Religioſi Status lere intervenire, nempe in primis generale deſiderium Status Religioſum amplectendi. Deinde ſpeciale deſiderium, unum potius, quam alteram Religionem intrandi, Mendicantium ſcilicet, vel non Mendicantium. Et tandem ſingulare deſiderium exequendi ſuam Vocationem in hoc potius, quam in alio loco; hoc, & non alio tempore. 4. Regula eſt, electio ſit opus morale, non eſſe expetendas revelationes miracula, quibus voluntas DEI ſignificetur: neque tenentur affectus in voluntate, (cùm vocatio per intellectum ſit puriorumque tutior, efficacior, firmior, & majoris meriti) nec metaphyſicam certitudinem, & quaſi convictionem intellectus ſed ſufficere, ſi id in hoc genere fiat, quod fert communis uſus ac mos DEI cum hominibus agendi. 5. Regula eſt, in Religionis electione non eſſe ſpectandam Ordinis antiquitatem, aut claritatem ob res geſtas, ſed potius, quæ rectæ rationatione videbitur ad naturam deliberantis aptior, ad perfectionem certior, & ad gloriam DEI uberior; unde indagandum potius, in quo Ordine vota perfectiùs ſerventur, quæ Superiorum in ſuos poteſtas, quæ membrorum inter ſe conjunctione; ubi procul ſint ſcandala, ambitio, diſſidia; ubi magis vigeat humilitas, regularum ac diſciplinæ obſervationes, moderatæ tamen, ne per eas Spiritus obruatur. His regulis obſervatis non erit difficile Operatio, deliberantem

electione adjuvare. 3. Itaque ubi cum ipso eligente agere coeperit, inquirat in primis, quo fine & motivo Statum Ecclesiasticum aut Religiosum amplecti cupiat; si enim hic oculus intentionis tenebrosus fuerit, totum electionis corpus obtenebrari, & irritari necesse est. Deinde pariter indaget, an vires corporis & animi sufficientes habeat ad amplectendum talem Statum, ejusque onera, quæ ad hunc finem ipsi proponenda erunt, perferenda. An insuper in talis Status consideratione ante oculos Domini, non item alterius conquiscat, virisque sibi ad constantiam polliceatur, rationibus verò exemplis, aut impugnationibus Amicorum aliò ferentibus non moveatur. An denique imminente mortis articulo supremo speret, se facilius DEO rationem redditurum, si in tali Statu vitam claudat. Quæ omnia si concurrant, securum reddere potest de electione ritè facta, atque adeò ad executionem disponere, & animare.

III. Pro qua quidem executione sequentes doctrinas observare debet Operarius. 1. Ante omnia hortetur eligentem, ut magni æstimet vocationis acceptæ beneficium, & humillimas pro eodem gratias persolvat, simulque impensè roget, ut, sicut velle misericorditer concessit, ita perficiendi quoque gratiam ac facultatem benignè largiatur. 2. Quoniam nulla magis DEO accepta est gratiarum actio, quàm festina executio vocationis, sedulò excitet eligentem, ut ad hanc totis viribus se applicet, ideòque in primis spiritualia vocationis suæ impedimenta sedulò indaget, forsitèque removeat. Deinde animum, corpusque paulatim ad exercitia illius Religionis, quam elegit, præparet, abijciendo consuetudines malas, & vanitates, quas olim deferere debet; è contrario orationi, aliisque spiritualibus exercitiis quondam assumentis impensius vacando. 3. Quoniam Siracides c. 2. sapienter monuit: *Fili, accedens ad servitutem DEI, sit in timore, & præpara animam tuam ad tentationem*: hoc consilium diligenter sequatur, atque adeò non tantum tentationes & fraudes, quibus ejusmodi Tirones circumvenire & oppugnare solet fraudulentus Veterator, fideliter aperiat, sed etiam modum & rationem, quæ eidem occurrere debeat, luculentè ostendat, ut tantò minùs ejusmodi tela feriant, quantò clariùs fuerint prævisa. 4. Non parùm etiam ad stabilitatem vo-

cationis, & perfectiorem illius executionem proderit, si regulas quasdam & axiomata illi suggererit, juxta quæ in ipsa vita Religiosa decursu sese dirigere & stabilire possit. Quæ illa v. g. esse possunt: Si quis non renunciat omnibus, quos possidet, non potest meus esse Discipulus. Tantum proficies quantum tibi vim intuleris. Tantum ad virtutem adijcies quantum ex voluptate detraxeris. Prima virtus Monachorum est, Hominum judicia contemnere. Sicut abundant Passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno DEI. 5. Eundem ob finem poterit eundem etiam libellus aliquis spiritualis de bono Religionis vel Status Ecclesiastici tractans ad legendum offerri, maxime Hieronymus Platus, aut Lucas Pinellus de perfectione Religionis. Plura pro hac Instructione reperiri possunt in libello, quod Methodus practica certi vitæ Status deligendi inscribitur, ubi omnia, quæ ad hanc materiam pertinent, clarè, methodicè, & solidè pertractantur.

§. IX.

Quid circa Instructionem devotarum Personarum observandum sit.

I. **P**ER has Personas illæ præcipuè intelliguntur, quæ in quocunque statu constitutæ, non contentæ sunt, DEI & Ecclesiæ præcepta servare, sed insuper etiam ad perfectionem Christianam suo statui convenientem aspirant, & ideo quia DEI se servitio impensius devovent, devotæ merito nuncupantur. In quibus sanè dirigendis major, quàm in aliis, prudentia, dexteritasque requiritur; quæ quidem in sequentibus ferè præceptis & industriis consistere videtur.

II. Inprimis ante omnia efficere conetur, ut bene intelligant, in quo vera devotio consistat, nam, ut bene S. Franciscus Salesius p. 1. introd. advertit, permulti actionibus & operibus quibusdam externis ad sanctam devotionem spectantibus se induunt, & palliant, & credunt Homines illi devotos & Spirituales esse, cum à parte rei revera non nisi simulacra quædam & inania phantasmata devotionis sint, sic ut milites Saulis Davidem in lecto se deprehensuros spectabant; sed illius loco statuant duntaxat vestibus Davidis

vestitam repererunt. Vera itaque vivaque devotio nihil aliud est, quam amor, non quidem qualiscunque, sed fervens & accensus; nam in quantum amor divinus animam nostram cohonestat, & ornat, gratia dicitur, divinæque majestati acceptos nos reddit; in quantum verò vires ad benefaciendum nobis confert, vocatur charitas: verùm cum jam ad eum perfectionis gradum pertingit, ut nos non solum bene facere, sed etiam sollicitè, diligenter, frequenter, promptèque Operari faciat, tum demum devotionis appellatur nomine. Quod ipsum S. Salesius apta similitudine declarat, dum ait, eandem ferè diversitatem inter Homines reperiri, quæ inter aves cernitur; sicut enim inter aves aliqua nunquam subvolant, ut Struthiones: alia non nisi graviter, & demissè, & rarissimè, ut gallinæ, & anseres; alia denique saepe, celeriter, & sublimè evolant, ut Aquilæ, Columbæ, Hirundines; ita & inter Homines aliqui reperiuntur, qui nunquam ad DEVM subvolant, sed omnis eorum libratio & studium in terra, circa terram, & propter terram suscipitur, ut Peccatores faciunt; alij per opera sua quidem interdum ad DEVM subvolant, sed graviter, & tardè, & tales sunt probi homines, qui nondum ad veram devotionem pervenerunt: Alij denique frequenter & expeditè ad DEVM evolant, quales sunt ij, qui veræ devotionis donum à DEO sunt consecuti. Ex quibus omnibus colligitur, devotionem nihil aliud esse, quam agilitatem quandam & vivacitatem spiritualem, cujus adminiculo charitas suas in nobis actiones, aut potius nos per illam, prompte, affectuosèque exequitur, & operatur. Unde meritò hæc devotio à Patribus Spiritualibus sacrarum spirituale vocatur; ut enim saccharum immaturos fructus dulcorat, maturorum verò cruditatem & malignitatem corrigit; sic devotio à mortificationibus amaritiam, & à consolationibus damna aufert; in hyeme ignis vicem supplet, in æstate rosis; novit abundare, & penuriam pati; facit, ut æquè profit honor & contemptus; voluptatem simul ac dolorem pari vultu accipit, & mirabili nos suavitate & gaudio replet.

III. Hæc devotionis naturâ in genere cognita allaboret, ut etiam, quid in specie ad eandem requiratur, cognoscat, &

re, & implere studeant. Qua in re facem iterum S. Franciscus Salesius præferet, qui in p. 3. Reg. c. 4. §. 5. duos assignat gradus hujus devotionis, quorum prior in eo consistit, ut præcepta DEI & Ecclesiæ, quæ cuiusvis Christiano communia sunt, eum omni sollicitudine observentur; sine his enim nulla devotio speranda est. Posterior gradus est, ut præter præcepta illa omnibus communia, particulares etiam status, vocationisque suæ obligationes accuratè ac promptè quisque impleat; quod si facere omittat, etsi mortuos in vitam resuscitet (inquit rectè S. Salesius) expertus devotionis est, imò & gratiæ DEI, & in Statu, periculòque certæ damnationis, sic eum mori contingat.

I V. Ut hos gradus tantò perfectiùs assequantur, hortetur illos, ut devotionem velut Scalam à Jacobo Patriarcha olim inspectam, per quam Angeli ascendebant ad DEVM in apice Scalæ subsistentem, & ab eodem iterum in terram descendebant, sibi imaginetur, indeque discat, sibi quoque actiones suas ita distribuendas esse, ut per easdem modò ad DEVM ascendat (certa videlicet Orationis, Missæ audiendæ, Confessionis excutiendæ, Lectioni spirituali &c. tempora constituendo) modò iterum ad terram descendat, nempe vel propriæ necessitati corporali per refectioem, relaxationem, somnum serviendo, vel Proximo per varia opera charitatis juxta vocationem suam inserviendo. Atque in hac distributione, operarumque quotidianorum accurata, & hilari transactio, tantam suam perfectionem sitam esse existimet, nam ut sapienter illuminatissimus quidam Asceta dixit: *Summa Religio (imò & cuiusvis Christiani) perfectio est, communia quæque Religionis (aut alterius Status) opera perfectè obire.*

V. Præterea illos hortetur, ut, si veram devotionem conservare velint, omne id studiosè, fortitèrque eliminent, quod eidem obstaculo esse potest, qualia præcipuè sunt animi levitas & inconstantia, quæ non rarò in causa est, ut, quæ bene prudentèrque proposita sunt, executioni non mandentur, mutantur, & alia atque alia eo prætextu, quasi meliora appareant, suscipiantur; vel tam multa, tamque diversa simul arripiantur, quæ simul consistere non possunt; ex quo fit, ut pleni duntaxat bonorum desideriorum semper existant, tandem, dum omnes ad perfectionem tendendi vias aut

riose rimantur, aut temerè ingredi parant, multis prægravati desiderijs & propositis tum difficilibus, tum permolestis, vel succumbant penitus, vel plurimum retardentur; illa enim animum nostrum perplexum admodum, inquietumque efficiunt, ut bene cceptum opus aut propter occurrentes difficultates, aut propter multitudinem curarum imperfectum, aut penitus infectum relinquatur.

VI. Denique & illud ejusmodi devotæ Personæ admonendæ sunt, ut rectè iterum S. Franciscus Salesius insinuat p. 3. reg. c. 7. §. 4. ut sancta cum libertate in suis exercitiis devotionis procedant, ita ut neque ad sensibilia solatiola, neque ad similia pietatis opera adeò affixi sint, ut, si vel infirmitate, vel casu improvise, vel honestis, legitimisque de causis, vel Proximo indulgendi, serviendique studio ab ijs avocentur, & impediuntur, mox inquietudine, animique morositate, & impatientiâ conturbentur, sed in continua mentis tranquillitate perseverent, consuetamque illis charitatem, suavitatemque exhibeant, qui ab exercitiis omissis impediuntur; nam neque sensibiles nimium in suis actionibus, nec molles nimis in propositis eos esse convenit, eò quòd hæc vitia inquietudinem & anxietates conscientie inducant, superstitionisque periculo exponant. Satis ergo illis sit, arborem devotionis & bonæ voluntatis, actis profundè radicibus firmiter consistere, nec curandum magnopere, si à ventis aut folia, aut fructus, aut rami etiam agitentur, altè radicato & inconcusso, & firmiter consistente arboris trunco. Unde rectè pius Asceta l. 3. c. 16. *devotus homo, inquit, ubique secum fert Consolatorem suum IESVM, & dicit ad eum: Adesto mihi, Domine IESV, in omni loco & tempore. Hac mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas & iusta probatio pro summo solatio; non enim in perpetuum irasceris, neque in aeternum comminaberis.*

§. X.

Quid circa Instructionem Juventutis & Pueritiæ observandum sit.

I. **H**æc instructio, si ulla alia, cordi vel maximè debet esse Operario Apostolico, eum experientiâ quotidianâ con-

con-

constet, primam institutionem, quam velut liquorem optimum recentes quodammodo testæ imbiberunt, & servari diutius, & si quidem constanter in eadem perseveretur, rectissimo tramite, sine magnis ambagibus, periculorèmq; anfractibus, inoffenso pede ad cælestem Paradisum perducere. Unde meritò S. Franciscus Salesius p. 2. Reg. c. 8. concludit magna industria, labore, & sollicitudine opus esse ad tenentem Pueritiæ & Juventutis animos efformandos, nihilque omitendum, quod ad illius profectum promovendum conducere queat. Quem in finem sequentes ab Operario industriæ adhiberi possunt.

II. Primò itaque ante omnia de operam, ut elementum sermonum DEI, id est, prima Fidei Christianæ mysteria doceantur, nòsse scilicet DEVM Conditorum, Remuneratorum & Servatorem; nòsse mandata DEI & Ecclesiæ; nòsse peccatorum & bonorum operum diversitatem, & alia, quæ in Catechismorum compendijs continentur; ad quem finem implemet, imprimis ejusmodi Pueros & Puellas, ubi ubi potest, sive in Ecclesia, sive in domo propria instruat, sive in patris aedibus, dum Parentes quocunque ex titulo visita verit, examinatis & simplicissima instructione tales doctrinas Catecheticas instillare conetur. Quod ne difficile aut dignitati suæ minus decorum videatur, saluberrimam S. Augustini l. de catech. rudibus doctrinam altè menti suæ insculpat: *Aternus Pater inquit, ut Verbum suum captui nostro aptaret, & visibus Humanum addiceret, aded demisit, ut carne & corpore vestiret, conpigeat Doctorem & Magistrum verba & conceptus mentis suæ deprimere, & abiectis, vulgaribusque vocibus subiicere, ut Auditorum rudium captum non superent?* Certè Elias & Elisæus ut Spiritum communicarent Pueris, non veriti sunt instar Pueri membra contrahere, & os super os, manus super manus, pedes super pedes coarctando se apponere; quidni ergo & Operarius Apostolicus, ut Spiritum gratiæ Juventuti & Pueritiæ infundat, omni modo se ad eorum captum se demittat?

III. Jacto hoc fidei & instructionis Catholicæ fundamento, Tobia senioris exemplum imitetur, & ab infantia eos timere DEVM, & abstinere à peccato doceat, gravitatem illius & turpitudinem ex pœnis maximè & suppliciis tum in hac, tum in altera vita infligendis (hoc enim motivo præ-

riose rimantur, aut temerè ingredi parant, multis prægravati desiderijs & propositis tum difficilibus, tum permolestis, vel succumbant penitus, vel plurimum retardentur; illa enim animum nostrum perplexum admodum, inquietumque efficiunt, ut bene cceptum opus aut propter occurrentes difficultates, aut propter multitudinem curarum imperfectum, aut penitus infectum relinquatur.

VI. Denique & illud ejusmodi devotæ Personæ admonendæ sunt, ut rectè iterum S. Franciscus Salesius insinuat p. 3. reg. c. 7. §. 4. ut sancta cum libertate in suis exercitiis devotionis procedant, ita ut neque ad sensibilia solatiola, neque ad similia pietatis opera adeò affixi sint, ut, si vel infirmitate, vel casu improvise, vel honestis, legitimisque de causis, vel Proximo indulgendi, serviendique studio ab ijs avocentur, & impediuntur, mox inquietudine, animique morositate, & impatientiâ conturbentur, sed in continua mentis tranquillitate perseverent, consuetamque illis charitatem, suavitatemque exhibeant, qui ab exercitiis omissis impediuntur; nam neque sensibiles nimium in suis actionibus, nec molles nimis in propositis eos esse convenit, eò quòd hæc vitia inquietudinem & anxietates conscientie inducant, superstitionisque periculo exponant. Satis ergo illis sit, arborem devotionis & bonæ voluntatis, actis profundè radicibus firmiter consistere, nec curandum magnopere, si à ventis aut folia, aut fructus, aut rami etiam agitentur, altè radicato & inconcusso, & firmiter consistente arboris trunco. Unde rectè pius Asceta l. 3. c. 16. *devotus homo, inquit, ubique secum fert Consolatorem suum IESVM, & dicit ad eum: Adesto mihi, Domine IESV, in omni loco & tempore. Hac mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas & iusta probatio pro summo solatio; non enim in perpetuum irasceris, neque in aeternum comminaberis.*

§. X.

Quid circa Instructionem Juventutis & Pueritiæ observandum sit.

I. **H**æc instructio, si ulla alia, cordi vel maximè debet esse Operatio Apostolica, eum experientiâ quotidianâ con-

con-

constet, primam institutionem, quam velut liquorem optimum recentes quodammodo testæ imbiberunt, & servari diutius, & si quidem constanter in eadem perseveretur, rectissimo tramite, sine magnis ambagibus, periculorèmq; anfractibus, inoffenso pede ad cælestem Paradisum perducere. Unde meritò S. Franciscus Salesius p. 2. Reg. c. 8. concludit magna industria, labore, & sollicitudine opus esse ad tenentem Pueritiæ & Juventutis animos efformandos, nihilque omitendum, quod ad illius profectum promovendum conducere queat. Quem in finem sequentes ab Operario industriæ adhiberi possunt.

II. Primò itaque ante omnia de operam, ut elementum sermonum DEI, id est, prima Fidei Christianæ mysteria doceantur, nòsse scilicet DEVM Conditorum, Remuneratorum & Servatorem; nòsse mandata DEI & Ecclesiæ; nòsse peccatorum & bonorum operum diversitatem, & alia, quæ in Catechismorum compendijs continentur; ad quem finem implemet, imprimis ejusmodi Pueros & Puellas, ubi ubi potest, sive in Ecclesia, sive in domo propria instruat, sive in patris aedibus, dum Parentes quocunque ex titulo visita verit, examinatis & simplicissima instructione tales doctrinas Catecheticas instillare conetur. Quod ne difficile aut dignitati suæ minus decorum videatur, saluberrimam S. Augustini l. de catech. rudibus doctrinam altè menti suæ inculpat: *Aeternus Pater inquit, ut Verbum suum captui nostro aptaret, & visibus Humanum addiceret, ad eum demisit, ut carne & corpore vestiret, conpigeat Doctorem & Magistrum verba & conceptus mentis suæ deprimere, & abiectis, vulgaribusque vocibus subiicere, ut Auditorum rudium captum non superent?* Certè Elias & Elisæus ut Spiritum communicarent Puero, non veriti sunt instar Pueri membra contrahere, & os super os, manus super manus, pedes super pedes coarctando se apponere; quidni ergo & Operarius Apostolicus, ut Spiritum gratiæ Juventuti & Pueritiæ infundat, omni modo se ad eorum captum se demittat?

III. Jacto hoc fidei & instructionis Catholicæ fundamento, Tobia senioris exemplum imitetur, & ab infantia eos timere DEVM, & abstinere à peccato doceat, gravitatem illius & turpitudinem ex pœnis maximè & suppliciiis tum in hac, tum in altera vita infligendis (hoc enim motivo præ-

pue absterrentur) dilucidè, appositèque ad captum explicando. Præcipue autem fugam eorum peccatorum, quæ Iuventutem specialiter dedecent, eique magis periculosa censentur (qualia sunt mendacium, furtum, inobedientia, discordia, verba obscœna & similia) frequenter & seriò commendat, ac inculcet.

IV. Ut verò efficacius tam grande peccati malum ab illis removeat, non ipsorum duntaxat peccatorum, sed occasionum etiam ad peccata allicientium fugam seriò illis persuadere conetur, quales præcipue sunt familiaritates tum inanes & vanæ, tum periculosæ & perniciosæ, quæ inter diversi sexus Adolescentes, Virginisque contrahuntur, & plerumque in carnales amores desinuat. Item Saltus, Spectacula, Ludi, similiaque inania oblectamenta, & boni temporis dilapidationes. Nunquam enim, ut rectè advertit S. Franciscus Salesius l. c. illa sine detrimento animæ adeuntur, peccatique discrimine, sive altercando, sive invidendo, sive contemnendo, sive procaciori salacis amoris levitati indulgendo. Prò quantum innocentis sanguinis (pergit S. Salesius) in ætate teneriori ab his incitamentis vitiatum, depravatùmque est, atque in millena pericula præcipitatum, dum nimium formæ, opibus, affabilitatque tribuentes, audaciores sunt facti, & plus æquo sibi confisi, animæ & innocentie fragilem cimbam ad libidinis scopulos non sine honoris naufragio turpiter alliserunt, & exterioris pompæ, cultusque corporis nimis studiosi, interioris animæ suæ nitoris obliti sunt. Unde merito S. Ambrosij l. 3. de Virg. saluberrima doctrina ob oculos habenda: *Debet bona conscientia mentis esse latitia, non inconditis comessationibus, non nuptialibus excitata symphonis; ibi enim intuta verecundia, illecebra suspecta est, ubi comes deliciarum est extrema saltatio quid enim verecundia ibi potest esse, ubi saltatur, strepitur, concrepatur?* Hinc, teste S. Ephrem. de ludicris Christi fug. ubi Citharæ ac Chori, ac plausus manuum audiuntur, ibi Virorum tenebræ, Mulierum perditio, Angelorum tristitia, & Diaboli festum reperitur.

V. Posthæc paulatim ad Virtutum, & devotionis exercitia eosdem inducat, ita tamen, ut caveat, ne aut eorum multitudine, aut diuturniori continuatione fastidium illis acceriat. Satis ergò erit, si ab initio matutinas, vespertinasque preces,

tes, exacta cum devotione persolvere; easdemque eibi sump-
 ptioni præmittere, & subungere, Sacrum Missæ Sacrificium
 piè auscultare, Corollam & Litanias Matri Virgini de votè
 citare, libellos pios studiosè & cum fructu evolere, confes-
 sionem utiliter examinare, & SS. Confessionis & Eucharistiæ Sa-
 cramenta crebrò & reverenter frequentare doceantur.

V I. Quia verò omnem malitiam docet otiositas, testis
 Siracide c. 33. & ideo juxta Salomonem Prov. 10. *Qui co-
 gregat in messe, Filius sapiens est: qui autem stertit in aestate, Fi-
 lius confusionis*: propterea omni studio ac conatu procuret, ut
 Liberi à Parentibus otiosi non sinantur, sed maturè ijs labori-
 bus, & artibus addiscendis applicentur, quas per totam reli-
 quam vitam velut præcipuum vitæ suæ tum corporalis, tum
 spiritualis conservandæ instrumentum usurpaturi sunt. Certe
 de Juventute non minùs verè, quàm de Republica dici po-
 test, quod olim, teste Seneca l. 7. Sapient. dict. 1. Appius Clau-
 dius pronunciavit, nimirum negotium illi melius, quàm oti-
 um committi, eò quòd animadversum esset, nimia quiete im-
 peria in desidiam resolvi; & negotium, nomine quidem hor-
 rendum, Civitatis mores in statu suo continuisse, blandæ ap-
 pellationis quietem verò plurimis vitijs respersisse. Sic
 enim cognata sunt vitia mentire & furari, ita & proxima sunt
 nihil & malè agere: tempus perdere, & castitatem non retine-
 re: otiosi & luxuriari, inquit rectè Drexelius in Nicet. c. 3.

V II. Denique cum ipse ad hæc omnia efficienda non
 sufficiat, Parentum, Ludimagistrorum, aliorumque, quorum
 curæ commissa, aut Societati adjuncta est Juventus, excitet in-
 dustriam, ut in ijs, quæ ante dicta sunt, Juventuti instillanda
 sedulò quæ pœnis, quæ præmijs propositis collaborent. In-
 & libellos parvos similia capita breviter & ad captum expli-
 cantes interdum distribuat, ut, quæ ex ipsa vocali instructione
 non satis perceperunt, ex ipsis libellis repetere, melius que ab
 discere queant.

CAPUT III.

DE CONSOLATIONE APOSTOLICA.

E Tiam hanc suuccionem propriam esse Operarij Apostoli-
 ci, vel ex eo satis colligitur, quòd ipsius officium sit in
 animarum salute cooperari Deo, qui, teste S. Paulo 2. Cor. 1. c.
 Part.